

For advertisement and donations contact
DEVINDER TOOR 416-902-9372
HARBANS SINGH 416-817-7142
 Email: ppapmg@gmail.com
Om Parkash Sharma
647-891-8500
 Email : omjagraon@yahoo.com
Pro-People Arts Project Media
Group
“Sarokaran Di Awaz” Newspaper
 29 Mapleview Ave Brampton
 Ontario
 Canada L6R 1M2
 Email: ppapmg@gmail.com
 Website: www.ppapmg.com

Voice of Social Concerns

ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 210836300

ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਆਰਟਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਮੀਡੀਆ ਗਰੁੱਪ

16 ਅਪ੍ਰੈਲ 2013 ਤੋਂ 15 ਮਈ 2013

Pro-People Arts
Project Media Group
SAROKARAN DIAWAZ
 29 MAPLEVIEW AVE
 BRAMPTON ONTARIO
 CANADA L6R 1M2
 E-Mail : ppapmg@gmail.com
 www.ppapmg.com
 ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਛਪੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ
 ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।

ਧਰਤੀ ਦਾ ਸਵਰਗ ਸਾਡੀ ਕਿਰਤ ਉਪਰ ਉਸਰਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹਰੇਕ ਕੋਨੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਰਾਹੀਂ ਅਜੂਬੇ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਨਸਲਾਂ, ਧਰਮਾਂ, ਫਿਰਕਿਆਂ, ਜਾਤਾਂ, ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ, ਸਰਹੱਦਾਂ, ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸੋਚਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਕਿਰਤੀ ਹਾਂ। ਅਜੇ ਅਸੀਂ ਬੜਾ ਫਾਸਲਾ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਆਪ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਕਜੁਟ ਹੋ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਤ ਵੱਲ ਕਦਮ ਰੱਖਣੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਵਿਰਸਾ ਸਾਨੂੰ ਹਰੇਕ ਵਰ੍ਹੇ ਮਈ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਮੁੜ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਕਦਮ ਦਰ ਕਦਮ ਚਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਅਸਲ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ **5**

Life of working class and Struggle **9**

Motor Force for Historical Regression or Advance **16**

On Late British PM's Legacy from Austerity to Apartheid **19**

Sherjang Singh Rana
 416.910.9000

SUPER VISA INSURANCE
PUNJAB INSURANCE INC.
 • Life Insurance • Mortgage Insurance
 • Critical Illness Insurance • Disability Insurance
 • RESP, RRSP
www.punjabinsurance.ca

Ravinder Singh Basra
 416.845.6232

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀ

ਕਲਚਰਲ ਗਰੁਪਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ

ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਐਂਜਲਾ

ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਦੁਆਰਾ ਨਵੀਂ ਕਲਚਰਲ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗਰੁਪਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਗਰੁਪਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਦੇ ਸਰੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਐਮ ਪੀ ਜਸਬੀਰ ਸੰਧੂ ਦੁਆਰਾ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪੀਲ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਥਿਏਟਰ ਗਰੁਪ 'ਚੇਤਨਾ ਕਲਚਰਲ ਸੈਂਟਰ' ਦੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪੰਜਾਬੀ ਥਿਏਟਰ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਫੀਡਬੈਕ ਲੈਣਾ ਸੀ।

ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਚੇਤਨਾ ਕਲਚਰਲ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਇਸ ਗਰੁਪ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਥਿਏਟਰ ਗਰੁਪ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਮ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕੀ ਹਨ।

ਸਰੀ ਬੀ ਸੀ ਤੋਂ ਚੁਣੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਜਸਬੀਰ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ ਥਾਮਸ ਮੁਲਕਲੇਅਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਅਮਨੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਚੇਤਨਾ ਗਰੁਪ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ 16 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਐਮ ਪੀ ਪੀ ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਖੇ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਧੂ ਹੋਰਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਭਾਵੇਂ ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਬੋਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਜੋ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ। ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਗਰੁਪਾਂ 'ਚ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਮਿਲੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਬਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਉਸ ਵਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਭਾਈਵਾਲ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਕੀ ਕਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ?

ਚੇਤਨਾ ਕਲਚਰਲ ਮੰਚ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਐਂਜਲਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗਰੁਪ ਪਿਛਲੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਰੰਗ-ਮੰਚ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਗਰੁਪ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਕਿੱਟਾਂ, ਕੋਰਿਓਗ੍ਰਾਫੀ ਤੇ ਗਿੱਧਾ ਭੰਗੜੇ ਦੀ ਆਈਟਮਾਂ ਕਰਵਾਈਆ ਜਾਂਦੀਆ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੋਕਸ ਨਾਟਕਾਂ ਤੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਧੂ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਨਾਟਕ ਲਿਖਣੇ, ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਨੀ ਬੜਾ ਮਹਿੰਗਾ ਸੌਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੰਗ-ਕਰਮੀ ਬੋਝਾ ਸਮਾਂ ਕਰਕੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਉਹ ਲੋਕ

ਹੀ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗ- ਮੰਚ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਕੇ ਚੇਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਥੀਏਟਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਗਰੁੱਪ ਜਾਂ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਲੇਖਕ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪੋਰਟਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੁਰਗੁਜਾਰੀ ਵੱਲ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਉਨਟਾਰੀਓ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਆਰਟਸ ਕੌਂਸਲ ਵਲੋਂ ਵੀ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਜਾਂ ਫਰੈਂਚ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਚ ਲਿਖਦੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਘੱਟ ਹੀ ਗੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੇਤਨਾ ਮੰਚ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਮਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੰਗ ਕਰਮੀ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਖਰਚਾ ਕਰਕੇ ਨਾਟਕ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੀ ਨਾਟਕ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਮਦਦ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇ ਯੰਗ ਜਨਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਅਗਰ ਐਨ ਲਾਈਨ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਬੜਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਵਰਨ ਖਿੰਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗਿਲ੍ਹਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਕੋਈ ਪੇਪਰ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬ ਮੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਆਦੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਅਵਤਾਰ ਕੌਰ ਐਂਜਲਾ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਲਚਰਲ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ 'ਚ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਜੋਬਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਜਾਂ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਯੰਗ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਨਵੀ ਐਂਜਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਮਿਊਨਟੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਦਾ ਬੁਰਾ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਮਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰੰਗ-ਕਰਮੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਦਿੱਕਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਰੰਗਕਰਮੀ ਜੇ ਦੀਪ ਐਂਜਲਾ, ਸੁਨੀਤ ਖਿੰਡ, ਸਰਬਜੀਤ ਗੰਡਮ, ਬਲਜਿੰਦਰ ਚਾਹਲ, ਤਨਵੀਰ ਚਾਹਲ, ਜੋਤੀ ਚਾਹਲ, ਰਣਜੀਤ ਗੰਡਮ, ਤੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਅਮਨੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨੂੰ ਫੈਡਰਲ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਪਾਰਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਚੇਤਨਾ ਕਲਚਰਲ ਮੰਚ ਵਲੋਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਈ ਨਾਟਕ

ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿੰਨਾਂ 'ਚ ਪੁਆੜਾ ਬੋਤਲ ਦਾ, ਡਾਲਰਾਂ ਦੀ ਦੌੜ, ਤਿੜਕਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ, ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬੇ, ਰੋਕੀ, ਸ਼ਹਿਮ ਦੇ ਪਲ ਤੇ ਸਕਿੱਟਾ 'ਚ ਇਨਕਲਾਬ ਜਿੰਦਾਬਾਦ, ਦਲ ਬਦਲ, ਓਪਨ ਹਾਊਸ ਮੁੱਖ ਹਨ, ਇਹ ਨਾਟਕ ਪੰਜਾਬੀ ਟੀ ਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਦਿਖਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

Special

20% off

Bathroom & Kitchen Design.

Traditional, Transitional & Contemporary.
Solid Wood Entry Doors
Wide Variety of Wood, Thermofoil & Laminates.

Tel: 905-828-8009
www.jgnkitchens.com

3600A Laird Road, Unit-2-4
Mississauga, ON, L5L 6A6
Email: info@jgnkitchens.com

Kulwant Singh Pannu

Sales Representative
416.276.1566
k.pannu@hotmail.com

Century 21 Green Realty Inc., Brokerage

Bus: 905.565.9565
Fax: 905.565.9522
24 Hour Pager Service
151 Superior Blvd. Unit 19-21
Mississauga ON L5T 1L2

Buy Green, Build Green...Save Environment!!!

Each office is independently owned and operated. Trademarks of AIRMILES International Trading B.V. used under license by Loyalty Management Group Canada Inc. and Century 21 Canada Ltd. Partnership

ਯੁੱਜੀਵਾਦ
ਤੇ ਲੋਕਾਂ
ਦੀ ਹੋਣੀ

ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਉਜਾੜਾ ਤੇ ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ

ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ

ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਚਿੰਤਕ ਡੇਵਿਡ ਹਾਰਵੇ ਦੇ ਕਥਨ- 'ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਉਜਾੜੋਗੇ, ਉਹ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਨਗੇ' ਦੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਉਦਾਹਰਨ ਪੀ. ਵੀ. ਰਾਜਗੋਪਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਏਕਤਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਚਿੱਟੇ-ਹਰੇ ਝੰਡੇ ਚੁੱਕੀ 40,000 ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ, ਦਲਿਤਾਂ, ਟੱਪਰੀਵਾਸਾਂ, ਭੂਮੀਹੀਰਾਂ, ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ਾਂ, ਮੁਜਾਹਰਿਆਂ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਉਹ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਉਜਾੜਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਕਾਫ਼ਲਾ 28 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਮੇਲਾ ਗਰਾਊਂਡ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ 340 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਲੰਮਾ ਰਸਤਾ 12 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਪੈਦਲ ਤੈਅ ਕਰ ਕੇ 27 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਅਹਿਦ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਾਅਦਾ-ਖ਼ਿਲਾਫ਼ੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਯਾਤ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਇਕਜੁੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਨੂੰ 9 ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨਦੀਆਂ- ਮਹਾਂਨਦੀ, ਚੰਬਲ, ਨਰਮਦਾ, ਕਾਵੇਰੀ, ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ, ਗੰਗਾ, ਗੋਦਾਵਰੀ, ਬੇਤਵਾ ਅਤੇ ਸਰਸਵਤੀ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ 9 ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਏਕਤਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਝੰਡੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਝੰਡਾ ਸੀ। ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਲਈ ਰਸੋਈਏ, ਜੈਨਰੇਟਰ ਸੈੱਟਾਂ,

ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਟੈਂਕੀਆਂ, ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਹ ਜਨ-ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 5-7 ਵਜੇ ਦਰਮਿਆਨ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੇਲੇ ਦਾ ਰੂਪ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਜੋ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤਕ ਜੈਨਰੇਟਰ ਸੈੱਟਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਸੁਵਖਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਰਵਾਇਤੀ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜੇ ਨੱਚਦੇ-ਟੱਪਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਲਈ ਚਾਲੇ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਠਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਕੂੜੇ-ਕਰਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੇਟਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਗਾੜ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਉਹ ਲੋਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਿਛਲੇ 5000 ਸਾਲ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ

ਬੋਲਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨੇ ਮੁਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਜਨ-ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਬਰੂਹਾਂ 'ਤੇ ਆਗਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤਾਂ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ ਜੈ ਰਾਮ ਰਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੌੜਾ ਘੁੱਟ ਭਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਲੋਨਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ 10 ਸੂਤਰੀ ਸਮਝੌਤਾ ਸਹੀਬੰਦ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰੇਕ ਭੂਮੀਹੀਰ ਅਤੇ ਛੱਤ-ਵਿਹੂਣੇ ਗਰੀਬ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 10 ਸੈਂਟ ਜ਼ਮੀਨ (100 ਸੈਂਟ]1ਏਕੜ) ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛੜੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਭੂਮੀਹੀਰਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ, ਪੰਚਾਇਤੀ ਐਕਟ (ਪੀਸਾ) ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਗ੍ਰਾਮ-ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤਵਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਪਰ ਕੀ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ

ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਪਰ ਇਹ ਜਿੱਥੇ ਵਸਦੇ ਰਹੇ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਜਲ, ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕਰ ਆਪਣਾ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਆਰਥਿਕ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਉਜਾੜਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। 2004 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਰੰਭਿਆ ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਵਰਤਾਉ, ਵਾਅਦਾ-ਖ਼ਿਲਾਫ਼ੀ, ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਬਹੁਕੌਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕਰੂਰ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਮੂੰਹ

ਆਰਥਿਕ ਤਾਕਤ-ਰਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਅੰਦਲੋਨਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ? ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ 1992 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਖੇਤਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੀ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਫ਼ੈਸਲਾ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੋੜਾ ਸਮਝ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਕੌਮੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਹੁਣ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਖੜੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲਈ ਹੋ ਰਹੀ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ? ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ? ਇਸ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੌਣ ਤਾਰੇਗਾ? ਕੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇਕੱਠੇ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਲਾਬੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ 'ਗਾਸਟਰੀ ਪੁੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਬੋਰਡ' ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤਹਿਤ 1000 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਇਸ ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣਗੇ। ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਅਥਾਹ, ਬੋਰਕ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀ-ਰਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮੰਤਰਾਲਾ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਕਿੰਤੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਪਰ ਇਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਬੋਰਡ ਨੂੰ 'ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸੁਵਿਧਾ ਸੈਂਟਰ' ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਬਾਕੀ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਦੀ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਿਆਰੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੱਖੀ ਗੁੱਝੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਸ ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾਗਰਿਕ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦਯੋਗ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਇਸ ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲੜੀ ਅਧੀਨ ਉੜੀਸਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 29 ਅਗਸਤ, 2012 ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ 'ਉੜੀਸਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਬਿੱਲ' ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜਨ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤਕ ਖਾਣਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਅੱਤਿਆਚਾਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨਾਗਰਿਕ ਸੈਨਾ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਉਸ ਉਦਯੋਗਿਕ ਘਰਾਣੇ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਇਸ ਫੋਰਸ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ, ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ, ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੜਨ ਦੇ ਅਥਾਹ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀ-ਰਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਕੋਈ

ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗੀ, ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

1992 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਹੇਠ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਜੀਵ ਭਿੰਨਤਾ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਤਬਾਹੀ ਬਾਰੇ ਸਾਊਥ ਬਲਾਕ ਸਥਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ 'ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਨਾਮਵਰ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਅਤੇ ਸੀ.ਐਨ.ਐਨ-ਆਈ.ਬੀ.ਐਨ ਦੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੰਪਾਦਕ ਸ਼ੀਮਤੀ ਬਹਾਰ ਦੱਤ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਫ਼ਤਰ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਪਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ 100 ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 97 ਪਾਸ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਕਾਰੇ ਗਏ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 9000 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜੰਗਲ ਇਨ੍ਹਾਂ 100 ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ 100 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜੰਗਲ ਆਏ ਦਿਨ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਾਡਲ ਵੱਲੋਂ ਖਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਨੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੱਟੇ ਗਏ ਦਰੱਖਤਾਂ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਪੌਦੇ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਜੀਵ ਭਿੰਨਤਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅਹਿਮ ਥਾਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਜਿਵੇਂ ਸੋਨ-ਘੜਿਆਲ ਸੈਂਚੁਅਰੀ ਅਤੇ ਗੋਲਾ-ਕੋਰੀਡਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ 'ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਾਧਾ ਬ੍ਰਿਗੇਡ' ਚੀਨ ਦੇ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਕੇ ਦਰਿਆਵਾਂ, ਨਦੀਆਂ, ਨਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਝੀਲਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਕੁਰਾਹੇ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੋਕਣ ਦਾ ਹੀਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ 15000 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਸਨ, 11 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਜੰਗਲ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਹੇਠ ਆਏ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਰਹੀ ਜੀਵ-ਭਿੰਨਤਾ ਦੀ ਤਰਾਸਦੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਮੇਧਾ ਪਾਟੋਕਰ
ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਜੀਵ-ਭਿੰਨਤਾ ਦਾ 7 ਗੁਣਾ ਹਿੱਸਾ ਇੱਕਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ।

ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਤੇ ਬਹੁਕੌਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਸਾਂਝੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਰ ਕੇ ਜੀਵ-ਭਿੰਨਤਾ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਲਤਾੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਜੀਵ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਮ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੇ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਦੂਸ਼ਿਤ ਪਾਣੀ ਦੇ ਮਾਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੱਸ ਕੇ ਬੋਤਲ ਬੰਦ ਪਾਣੀ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੇਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ/ਆਰਗੈਨਿਕ ਖੇਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਅ ਦੀ ਚਕਾਚੌਂਧ ਹੇਠ ਭੂਮੀ-ਰਹਿਤ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਜਲ, ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਸਾਜਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ਵ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਗੀਓ-ਡੀ-ਜੀਨੇਰੀਓ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਨਾਅਰਾ 'ਕੁਦਰਤ ਪੱਖੀ ਅਰਥਚਾਰਾ: ਆਮ ਆਵਾਮ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ' ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਕੁਦਰਤ ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਆਵਾਮ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਆਯੋਜਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪੱਖੀ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰ ਨਾ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਤੋਂ 5 ਲੱਖ ਵਾਤਾਵਰਨ ਕਾਰਕੁੰਨ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹਾਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕੱਠੇ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ 100 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਸਮੇਤ 199 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਜੀਵ-ਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮਗਰਮੱਛ ਦੇ ਹੰਝੂ ਵਹਾਅ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਧੀਆਂ ਜਾਂ ਅਹਿਦਨਾਮੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਬਲਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਜੀਵ-ਭਿੰਨਤਾ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਿਆਸੀ ਵਚਨਬਧਤਾ ਹੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਪੱਖੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦਾ ਜੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤ ਪੱਖੀ

ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਦੇਸ਼ ਇਸ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੋੜਾ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਲੁੱਟ, ਗੁਰਬਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ, ਸਰਮਾਏ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦਾ ਕੁਝ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਉਹ ਵਿਕਾਸ ਰਾਹੀ ਹੋਈ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਪਰ ਜੀ-77 ਦੇਸ਼, ਚੀਨ ਅਤੇ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਦੇਸ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਅੜੇ ਰਹੇ ਕੇ ਅਮੀਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਲਾਸਮਈ ਜੀਵਨ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਸਮੁੱਚਾ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤ ਕਿਉਂ ਕਰਨ? ਕਾਨਫਰੰਸ ਉਪਰੰਤ ਜਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਸਾਡਾ ਭਵਿੱਖ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇ' ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਤਾਕਤਵਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਨੂੰ ਇਸ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਈ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ।
ਪੂਨੇ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਅਸ਼ੋਕ ਕੋਠਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਖੁੱਲੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਮੌਜੂਦਾ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੁਆਰਾ ਗਰੀਬੀ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਜਾਦੂਈ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਪੱਖੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਰਹੇ ਕਿਸੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਕਾਢ ਹੈ' ਜਿਸ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਭੌਅ-ਮਾਫ਼ੀਏ ਪਣਪ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਖ਼ਾਸ ਕਰ

ਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰਲੇ ਤਿੰਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ 2002-12 ਦੌਰਾਨ 129 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੌਦਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 7.4 ਮਿਲੀਅਨ ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 4.6 ਮਿਲੀਅਨ ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਕੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚੋਂ ਧੱਕ ਕੇ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਰੁਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ

ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਹੀ ਲੋਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਕਤਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ਲਾ ਤੋਰਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਡੇਵਿਡ ਹਾਰਵੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹੇ ਜਾਣਗੇ, ਭੂਮੀਹੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਹ ਲੋਕ ਹੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਅਨੁਕੂਲ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਸਿਰਜਣਗੇ।

ਅੱਲ੍ਹੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਇਨਸਾਫ਼ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਅਜੇ ਦੂਰ ਪਰ ਅਦਾਲਤੀ ਸਰਗਰਮੀ ਤੇਜ਼

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਨਵੰਬਰ 1984 ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਕੇਸ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਨਾਲ ਇਸ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਮਿਲਣ ਦੀ ਕੁਝ ਆਸ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਹ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਟਾਈਟਲਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਬੂਤ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਟਾਈਟਲਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਉਪਰੰਤ ਭੜਕੇ ਦੰਗਿਆਂ ਸਮੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਪੁੱਜੀ ਭੀੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਟਾਈਟਲਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਦੱਸਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਾ ਰਲਵਾਂ-ਮਿਲਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਬੇਗੁਨਾਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਦੇਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝ ਗਈ ਹੈ। ਕੁਝ

ਇਨਸਾਫ਼ਪਸੰਦ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਰਤ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰਫ਼ਾ-ਦਫ਼ਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਵਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਰਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਹੁਣ ਤਕ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੰਗਾ ਪੀੜਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਟਾਈਟਲਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਭਾਵੇਂ ਪੀੜਤ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਮੌਜੂ ਉਡਾ ਰਹੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਵੰਬਰ 1984 ਵਿੱਚ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਉਪਰੰਤ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ 28 ਸਾਲ ਦੇ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀਆਂ

ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਮਿਲਣੀਆਂ ਸਨ ਸਗੋਂ ਉਹ ਦਨਦਨਾਉਂਦੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਡਰਾਏ-ਧਮਕਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਸਬੰਧੀ ਦਬਾਅ ਵੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਤੱਥ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਰੀ ਜਨਤਕ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੀ ਬਣਾਏ ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਬਹੁਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਤਾਂ ਅਸਰ-ਰਸੂਖ ਕਾਰਨ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਬਚ ਨਿਕਲੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚੱਲੇ, ਉਹ ਧਨ,ਬਾਹੂ-ਬਲ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਸਦਕਾ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਖਿੱਚਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਵਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਨਾਨਾਵਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਾਲ 2005 ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਣ ਨਾਲ ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ 2007 ਅਤੇ 2009 ਵਿੱਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.

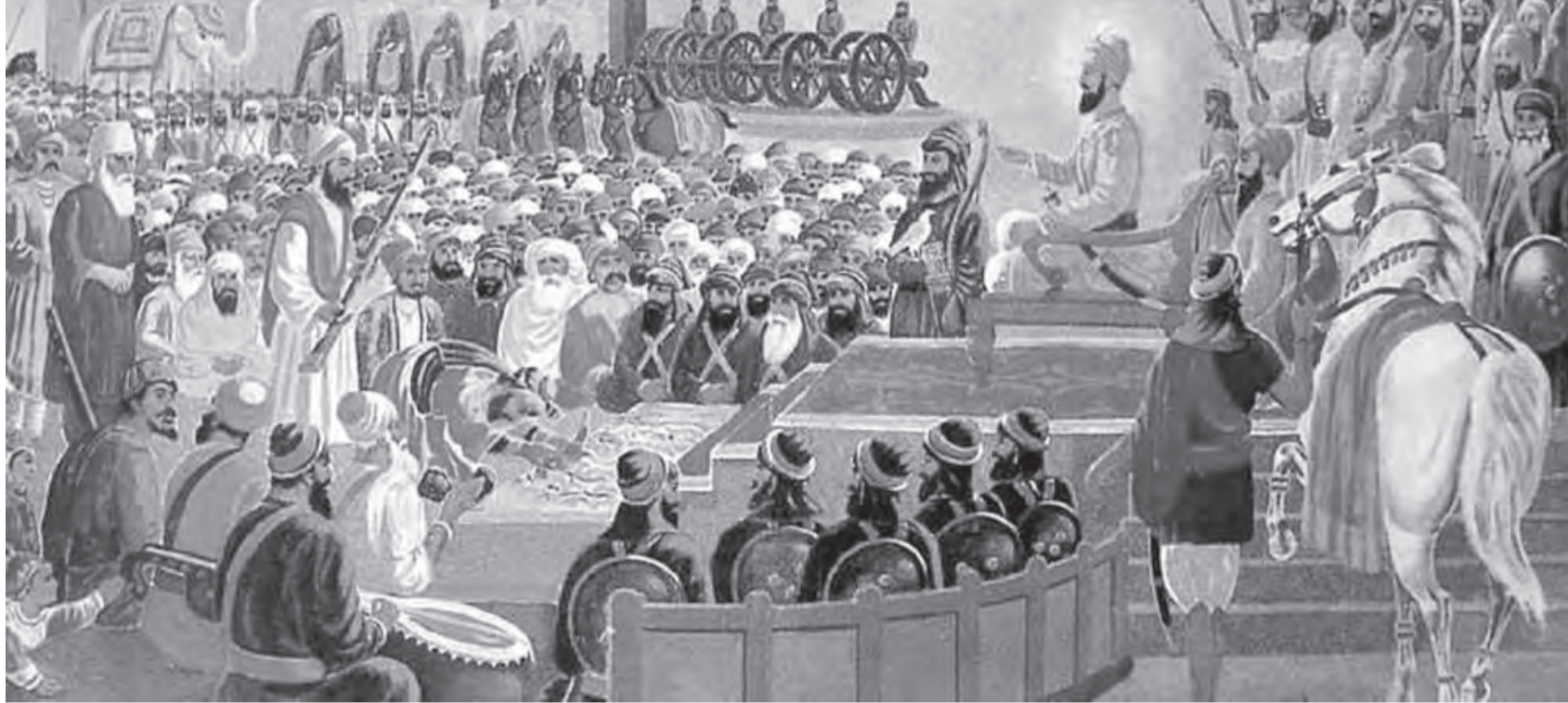
ਤੋਂ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਚਿੰਨ੍ਹ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਕੇਸ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨਸਾਫ਼ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀ ਦੇਰੀ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼-ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਅਜੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਚਿੰਨ੍ਹ ਲੱਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 28 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਾ ਨਾ ਕੇਵਲ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਹ ਮੁਲਕ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕਾਲਾ ਧੱਬਾ ਹੈ। ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਥਿੜਕ ਰਿਹਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮੁੜ ਪਕੇਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਖੁਕਾਰ

ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਅਸਲ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਇਕ ਚੁਣੌਤੀ ਭਰਿਆ ਕਾਰਜ ਹੈ ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪੈੜ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਇਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚਲਣ ਢੰਗ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕਲਮਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਇਕ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 1699 ਈਸਵੀ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ 'ਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਜੁਝਾਰੂ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਕੌਮ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਿਹੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੇ ਜਾਣ-ਪਾਠ ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ, ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਅਤੇ ਨੇਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਾਲੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਨੂੰ ਵੀ ਅਮਲੀਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਇਆ ਸੀ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਇਸ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਕਲਮ ਦੇ ਸਫਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਡਗ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਂਦੇੜ ਤਕ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬੇਇੰਤਹਾ ਜਬਰ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਾਹ ਰਾਹ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ ਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਮਹਾਨ ਤਪ ਤੇ ਤਿਆਗ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਲੌਕਿਕ ਸਰਬੰਸਦਾਨ ਜਿਹਾ ਹੋਮ ਯੱਗ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ 300 ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ-ਸੁਣਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ

ਵੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਮਹਾਨ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵੀ ਅਣਜਾਨ ਹਾਂ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕਸ ਤੇ ਲੈਨਿਨ ਦੇ ਅਗਰਗਾਮੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਚਿੰਤ-ਚੇਤਾ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸਿਰਜਣਾ ਤੋਂ 90 ਸਾਲ ਬਾਅਦ 1789 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਸਰਵੋਤਮ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। 1701 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਸਮੇਂ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਆਉਣ ਤੇ ਮੱਲ੍ਹਮ-ਪੱਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਅਸੀਂ 151 ਸਾਲ ਬਾਅਦ 1852 ਵਿੱਚ ਕਰੀਮੀਆਂ ਦੀ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਸਦਕਾ ਹੈਨਰੀ ਡਿਊਨਾ ਤੇ ਫਲੋਰੈਂਸ ਨਾਈਟਿੰਗੇਲ ਨੂੰ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਦੇ ਬਾਨੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ 1696 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟਸ ਭਾਵ ਮੁੱਢ-ਕਦੀਮੀ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਮਹਾਨ ਦੇਣ ਨੂੰ ਰੰਗ-ਗੁਲਾਲ ਤੇ ਮੌਜ-ਮੇਲੇ ਦਾ ਸਬੱਬ ਹੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲੀਕੋਬਰਤਿਨ ਵੱਲੋਂ 1896 ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਓਲੰਪਿਕ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਥਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਲੱਖਣ 'ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ' ਜਿਹੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛਲਪੇਰੀ ਡੇਰਾਵਾਦ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਇਸ

ਪੁਰਬ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਪੁੰਜਾਂ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਯੋਧਿਆਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਤੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਾਈਏ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਦੇਣ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਰ ਕਰੀਏ। ਸਾਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ 66 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਸਿਤਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਗੁਲਾਮ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਸਾਡਾ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਹੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਮੁਗਲਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਬਗਾਨੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦ ਵੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਡਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਹੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਕਾਲ, ਸਿੱਖ ਕਾਲ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਤਕ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਹ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਸਾਡੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਹਾਲੇ ਤਕ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੌਮੀ ਸਪੂਤਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਕੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜ ਸਕੇ ਹਾਂ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿੱਦਿਅਕ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿਲੇਬਸਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਾਡੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਵਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕਥਿਤ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਬੜੇ ਦਮਗਜ਼ੇ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ

ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਅਸੀਂ ਸੇਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪੂਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੱਤੀ ਬਲਕਿ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਪੁਰਖਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨੇਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਥਿੜਕ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਆਓ, ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਇਸ ਪੁਰਬ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਮਹਾਨ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਤੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਾਈਏ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਦੇਣਾਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕਰੀਏ। ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਸਿੱਖਿਆ, ਖੇਡ ਅਤੇ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਵਿਰਸੇ-ਵਿਰਾਸਤ ਸਬੰਧੀ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਕੋਰਸਾਂ ਦੇ ਸਿਲੇਬਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਭਵਨ, ਚੱਪੜਚੜੀ ਦੇ ਸਰਹਿੰਦ ਫਤਹਿ ਬੁਰਜ, ਛੋਟੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੇ ਕਾਹਨੂੰਵਾਨ ਛੱਭ, ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੇ ਕੁੱਪ ਰਹੀੜਾ, ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ ਐਂਗਲੋ ਸਿੱਖ ਵਾਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਸੈਨਿਕ ਅਜਾਇਬ ਘਰਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਨੀ ਸਮਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹੈਰੀਟੇਜ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰਤੀਬ ਦੇਈਏ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਵੀ ਸਹੀਦਾਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ, ਸੈਨਿਕਾਂ, ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਬਿਆਨ ਕਰਨ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਇਹ ਅਜੂਬੇ ਅਤੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ,

ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਮਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸਾਰਨ ਦਾ ਸਾਡਾ ਮਨੋਰਥ ਹਾਲੇ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਸੱਭਿਅਤਾ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਖ਼ਾਤਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਰਕਾਰਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਰਗੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਤੇ ਨਗਰ-ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਾਹਿਤ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਰਸੇ-ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਖੇਡਾਂ ਤੇ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟ ਭਾਵ ਮੁੱਢ-ਕਦੀਮੀ ਪੇਂਡੂ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਖਾੜੇ ਅਤੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੇਂਡੂ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ। ਯੂਥ ਕਲੱਬ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹੁਣ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦੀ ਥਾਂ ਠੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਨੀਅਤ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸਰਵਉੱਚ ਸਥਾਨ ਦੇ ਕੇ ਕਾਰਾਮਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਾਨਮੱਤੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਖਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵੱਲ ਸਮੁੱਚੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਤੇ ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਤੇ ਫੌਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਕੰਵਲਜੀਤ ਖੰਨਾ

ਚੀਫ਼ ਨੇ ਸੰਪੱਰਕ

ਉਹ ਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਬੇਕਾਰ ਹਨ

ਕੇ ਕਾਰ ਬਣਾਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 783 ਕਰੋੜ ਮਜਦੂਰੀ ਮਿਲੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ 2488 ਕਰੋੜ 64 ਲੱਖ ਸ਼ੁਧ ਮੁਨਾਫਾ ਹੋਇਆ ।

ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਹਰ ਸਾਲ ਮਾਰੂਤੀ ਸਾਜ਼ੂਕੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕਮਾਕੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਜਦੂਰਾਂ ਦੀ ਅੱਜ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 18 ਜੁਲਾਈ 2012 ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 546 ਪੱਕੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ 1800 ਕੱਚੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । 18 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ 21 ਅਗਸਤ 2012 ਨੂੰ ਮਾਰੂਤੀ ਸਾਜ਼ੂਕੀ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮੀਟਡ 'ਚ ਦੁਬਾਰਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ 300 ਮਜਦੂਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ 1500 ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉੱਥੇ ਤੈਨਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ।

ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੋਰਨਾ ਪਲਾਟਾਂ ਵਾਂਗ ਮਾਨੇਸਰ ਪਲਾਟ 'ਚ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 2010-11 'ਚ ਇਸ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੇ ਖੁਦ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪਲਾਟ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ 35 ਫੀ ਸਦੀ ਵੱਧ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੰਗ ਵਾਲੀ ਸਵਿਫਟ ਕਾਰ 42 ਸੈਕਿੰਡ 'ਚ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਮਜਦੂਰਾਂ ਤੋਂ ਡੇਢ ਗੁਣਾ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਸੈਂਬਲੀ ਲਾਈਨ 'ਚ ਦੋ ਸਿਫਟਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਯਾਨਿ ਕਿ ਇੱਕ ਮਜਦੂਰ 12 ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੈਲਡਿੰਗ ਸ਼ਾਪ 'ਚ ਹਰ ਖੇਤਰ 'ਚ ਤਿੰਨ ਸਿਫਟਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਹੈ । ਇੱਥੇ ਵੀ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ 8 ਘੰਟੇ ਦੀ ਥਾਂ 8 ਘੰਟੇ 45 ਮਿੰਟ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਰਲੀਵ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਜਦੂਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਸਖਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਰਮਿਆਨ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦਾ ਲੰਚ ਬਰੇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਕੰਨਟੀਨ 'ਚ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ 10 ਮਿੰਟ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਿਆਦਾ ਰਸ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮਜਦੂਰ ਰੋਟੀ ਵੀ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦੇ । 9 ਘੰਟੇ ਦੀ ਸਿਫਟ 'ਚ ਪੇਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਅਤੇ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲਈ ਮਸੀਂ 7 ਮਿੰਟ ਦੇ ਦੋ ਬਰੇਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਬੋਝ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇ ਕਿਤੇ ਗਲਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਡਾਂਟ ਤੇ ਗੰਦੀਆ ਗਾਲਾਂ ਦੀ ਵਾਛੜ । ਕਦੀ ਕਦੀ ਸੁਪਵਾਈਜਰ ਬੱਪੜ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਛੁੱਟੀਆਂ ਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਤਾਂ ਕੰਪਨੀ ਕਿਸੇ ਕੜੇ ਲੇਬਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ । ਸਪੈਸ਼ਲ ਇਕਨਾਮਕ ਜੋਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਥੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇੱਕ ਕੇਜ਼ੁਅਲ ਲੀਵ ਲੈ ਲਵੇ ਤਾਂ ਕੰਪਨੀ 1750 ਰੁਪਏ ਕੱਟ ਲੈਂਦੀ ਹੈ । ਜੇ ਪੰਜ ਛੁੱਟੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤਾਂ 7-8 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਕੱਟ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਕ ਦਿਨ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਤੇ 25 ਫੀਸਦੀ ਤਨਖਾਹ ਕੱਟ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਉਧਰ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਮਜਦੂਰੀ ਵਧਾਏ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਗੁਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ 'ਚ ਘਿਰੇ ਮਾਰੂਤੀ ਸਾਜ਼ੂਕੀ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮ: ਦੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੇ ਕਸੂਰ ਇਹ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ 2005 ਦੇ ਰੋਡਾ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨੇ 3 ਜੂਨ 2011 ਨੂੰ ਯੂਨੀਅਨ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਫਾਇਲ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ । ਮਜਦੂਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਨੇ ਮਾਲਕਾਂ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੇ ਸੱਤੀ ਕੱਪੜੀ ਅਗਲਾ ਦਿੱਤੀ । 4 ਜੂਨ 2011 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨਾਲ ਗੱਲ

ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਾਂਡਾ ਅਤੇ ਸਾਦੇ ਕਾਗਜਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਾ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਟਕਰਾਅ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ । ਇਹ ਟਕਰਾਅ 13 ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜੇਤੂ ਹੋ ਕੇ ਨਿਕਲਿਆ ਪਰ 25 ਜੁਲਾਈ 2011 ਨੂੰ 6 ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਫਿਰ 23-24 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ 4 ਹੋਰ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ । 30 ਸਤੰਬਰ 2011 ਤੱਕ ਚੱਲੇ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਗੁੜਗਾਵਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਨਅਤੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ । ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੀ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਲਹਿਰ ਮੂਹਰੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । 31 ਅਕਤੂਬਰ 2011 ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਗਿਆ । 164 ਕੱਢੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਤੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ । ਪਰ ਫਿਰ ਖਬਰ ਆਈ ਕਿ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇਤਾ ਸੋਨੂੰ ਗੁੱਜਰ 40 ਲੱਖ ਲੈ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ । 30 ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ 16 ਲੱਖ ਤੋਂ 40 ਲੱਖ ਪ੍ਰਤੀ ਮਜਦੂਰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਕੇ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਮਜਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿਹੁਣੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ।

ਜੂਨ 2011 'ਚ ਜਦੋਂ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੇ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ 13 ਦਿਨ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖੇ ਤਿਹਾਏ ਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਸੀ । ਮੁੱਖ ਗੇਟ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀ ਅੰਦਰ ਧਰਨਾ ਦੇ ਰਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਤੇ ਪਿਸਾਬ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ । ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਕੰਧ ਤੋਂ ਸੁੱਟੀ ਗਈ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਕੇਲੇ ਵਗੈਰਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ । ਕੇਹਾ ਜਮਹੂਰੀ ਤੇ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਸਿਸਟਮ ਹੈ ਇਹ ?

ਇਹ ਉਹ ਹਾਲਤਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੁਲਾਈ 2012 'ਚ ਇੱਕ ਵੇਰ ਵੇਰ ਨਵੇਂ ਮਜਦੂਰ ਉਭਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਹੜਤਾਲ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਬਕ ਸਿੱਖੇ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੜ ਨਵੀਂ ਯੂਨੀਅਨ ਮਾਰੂਤੀ ਸਾਜ਼ੂਕੀ ਵਰਕਰਜ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵੀ ਕਰਵਾ ਲਈ । ਪਰ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੂੰ ਇਹ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਅਪ੍ਰੈਲ 2012 ਨੂੰ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ । ਪਰ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਸਹਿ ਕੇ ਵੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੇ ਤੁੱਛ

ਮੁੰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਇਹ ਸਿਰਫ ਮਾਨੇਸਰ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਹੀਂ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਇਕਾਈਆਂ ਦਿੱਲੀ, ਨੋਇਡਾ, ਗਾਜੀਆ ਬਾਦ, ਫਰੀਦਾਬਾਦ, ਉਤਰਾਖੰਡ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ 'ਚ ਮਾਲਕ ਯੂਨੀਅਨ ਬਣਨ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਮਾਰੂਤੀ ਸਾਜ਼ੂਕੀ ਉਹ ਕੰਪਨੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਜਾਪਾਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਕੰਪਨੀ ਸਜ਼ੂਕੀ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਰਾਸ਼ੀ ਭੇਜਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਅੰਦਾਜੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਜ਼ੂਕੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕੁੱਲ ਮਨਾਫੇ ਦਾ 50 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਭਾਰਤ ਚੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਮੰਗਿਗਾਈ ਦੀ ਦਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਜਦੂਰਾਂ ਦੀ ਉਜਰਤ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ । ਜਦ ਕਿ 1996 ਤੋਂ 2010 ਤੱਕ 15 ਸਾਲਾਂ 'ਚ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਘੱਟ ਗਈ । ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਲ ਚਾਰਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਜਦੂਰੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ 30.3 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਕੇ 11.6 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁਨਾਫਾ 23.4 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧਕੇ 56.2 ਫੀਸਦੀ ਹੋ ਗਿਆ । ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਕਰੂਰ ਹੈ । ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ, ਮਜਦੂਰਾਂ ਨਾਲ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਲਾ ਵਰਤਾਅ, ਉਵਰ ਟਾਈਮ, ਸਸਤੀ ਕਿਰਤ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਛਾਂਟੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ, ਚੇਤੰਨ ਕਾਮਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਬਰ ਰੱਵਈਆ । ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ਕਿ ਮਾਨੇਸਰ ਪਲਾਟ 'ਚ ਇੱਕ ਵੇਰ ਫਿਰ ਮਜਦੂਰ ਉਭਾਰ ਉੱਠਿਆ । ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨੇਸਰ ਪਲਾਟ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ 3500 ਮਜਦੂਰਾਂ ਚੋਂ 2500 ਠੇਕਾ ਮਜਦੂਰ ਸਨ । ਜਿੱਥੇ ਪੱਕੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ 16000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 21000 ਤੱਕ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਠੇਕਾ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ 6000 ਰੁਪਏ ਹੀ ਮਿਲ ਰਹੇ ਸਨ । ਕੰਮ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਪਰ ਮਜਦੂਰੀ 'ਚ ਵੱਡਾ ਪਾੜਾ । ਇਹ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ, ਨਿਜੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ 'ਚ ਆਮ ਭਾਰਤੀ ਸਨਅਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੈ ।

16 ਜੁਲਾਈ 2012 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਪਰਵਾਈਜਰ ਨੇ ਇੱਕ ਮਜਦੂਰ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਸੂਚਕ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢੀ । ਪਰ ਮਜਦੂਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਤੇ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜਰ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਮਜਦੂਰ ਨੂੰ ਹੀ ਕੰਮ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ । ਜਦੋਂ 18 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਯੂਨੀਅਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨਾਲ

ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਚਿੜੀ ਬੈਠੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੇ ਬਾਉਂਸਰਾ ਤੋਂ ਮਜਦੂਰਾਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ । ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ । ਮਜਦੂਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਗੁੱਸਾ ਭੜਕ ਗਿਆ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲਈ । ਇਸ ਟਕਰਾਅ 'ਚ ਇੱਕ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ । ਇਸ ਹਮਲੇ 'ਚ ਸੈਕੜੇ ਮਜਦੂਰ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਏ । ਮੌਕੇ ਤੇ 100 ਮਜਦੂਰ ਫੜ ਲਏ ਗਏ । ਇੱਕ ਸਿਫਟ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਦੂਜੀ ਸਿਫਟ ਬਾਅਦ ਗੁੰਡਿਆਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਕੁੱਟ ਖਾ ਰਹੀ ਸੀ । ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । 3000 ਮਜਦੂਰਾਂ ਤੇ ਪਰਚੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ । 546 ਪੱਕੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਇਸ ਸਮੇਂ 150 ਮਜਦੂਰ ਆਗੂ ਤੇ ਵਰਕਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਗੀਨ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹੇਠ ਜੇਲਾਂ 'ਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਹਨ । ਬਾਕੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਹਰਲ ਹਰਲ ਕਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ । ਬਹੁਤੇ ਮਜਦੂਰ ਲੁੱਕ ਛਿਪ ਕੇ ਦਿਨ ਕਟੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਪਰਿਵਾਰ ਭੁੱਖੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਦਾਣੇ ਦਾਣੇ ਨੂੰ ਮੁਖਾਜ ਹਨ । ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਮਾਰੂਤੀ ਸਾਜ਼ੂਕੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਖੜੀ ਹੈ । ਦੇਸ਼ ਤੇ ਐਨ.ਸੀ.ਆਰ ਦੀਆਂ 50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇਂਦਰੀ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਫੈਕਟਰੀ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨੇ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ 18 ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਘਟਨਾਂ ਦੀ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਨਿਰਪੱਖ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਮਜਦੂਰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਤੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਗੁੰਡੇ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਕਰਨ ਦੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦੇਸ਼ ਦਰਜ ਕਰਨ, ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨੀਅਨ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਤੇ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਪਰ 7 ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਾਕਮ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਡਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੰਨ ਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਜੁੱ ਨਹੀਂ ਸਰਕੀ ਹੈ । ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਾਰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਜਦੂਰ ਵੱਡਿਆਂ ਲਈ ਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ ਬੇਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ।

May
Day

Life of working class and Struggle

V.I. Lenin

struggle to improve our conditions. They hold us in bondage, discharge us on the slightest pretext, arrest and exile anyone offering resistance to oppression, forbid us to struggle. Ignorance and bondage — these are the means by which the capitalists and the Government, always at their service, keep us in subjection.

What means do we have to improve our conditions, to raise our wages, to shorten our working day, to protect ourselves from abuse, to read intelligent and useful books Everybody is against us -- the bosses (since the worse off we are, the better they live), and all their lackeys, all those who live off the bounty of the capitalists and who, at their bidding, keep us in ignorance and bandage. We can look to no one for aid; we can rely only upon ourselves. Our strength lies in union; our salvation in united, stubborn, and energetic resistance to our exploiters. They have long understood wherein lay our strength, and have attempted in all manner of ways to keep us divided, and not to let us understand that we workers have interests in common. They cut wages, not everybody's at once, but one at a time. They put foremen over us, they introduce piece work; and, laughing up their sleeves at how we workers toil at our work, lower our wages little by little. But it's a long lane that has no turning. There is a limit to endurance. During the past year the Russian workers have shown their bosses that slavish submission can be transformed

into the staunch courage of men who will not submit to the insolence of capitalists greedy for unpaid labor.

In various towns strikes have broken out; in Yaroslavl, Taikovo, Ivanovo-Voznesensk, Belostok, Vilna, Minsk, Kiev, Moscow and other towns. The majority of the strikes ended successfully for the workers, but even unsuccessful strikes are only apparently unsuccessful. In reality they frighten the bosses terribly, cause them great losses, and force them to grant concessions for fear of a new strike. The factory inspectors also begin to get busy and notice the beams in the capitalists' eyes. They are blind until their eyes are opened by the workers calling a strike. When in fact do the factory inspectors notice mismanagement in the factories of such influential personages as Mr. Tornton or the stockholders of the Putilov factory.

In St. Petersburg, too, we have made trouble for the bosses. The strike of the weavers at Tornton's factory, of the cigarette workers at the Laferm and Lebedev factories, of the workers at the shoe factory, the agitation among the workers at the Kenig and Varonin factories, and among the dock workers, and finally the recent disturbances in Sestroretsk have proven that we have ceased to be submissive martyrs, and have taken up the struggle. As is well known, the workers from many factories and shops have organized the "Union of Struggle for the

Emancipation of the Working Class," with the aim of exposing all abuses, of eradicating mismanagement, of fighting against the insolent oppressions of our conscienceless exploiters, and of achieving full liberation from their power. The "Union" distributes leaflets, at the sight of which the bosses and their faithful lackeys tremble in their boots. It is not the leaflets themselves which frighten them, but the possibility of our united resistance, of an exhibition of our mighty power, which we have shown them more than once. We workers of St. Petersburg, members of the "Union" invite the rest of our fellow workers to join our "Union" and to further the great cause of uniting the workers for a struggle for their own interests. It is high time for us Russian workers to break the chains with which the capitalists and the Government have bound us in order to keep us in subjection. It is high time for us to join the struggle of our brothers, the workers in other lands, to stand with them under a common flag upon which is inscribed: Workers of the World, Unite!

In France, Great Britain, Germany, and other countries, where the workers have already united in strong unions and have won many rights, they have established the 19th of April (the First of May abroad) [Before the October Revolution the Russian calendar was 13 days behind the West-European] as a general Labor holiday.

Forsaking the stuffy factories, they march in solid ranks, with bands and banners along the main streets of the towns; showing the bosses the whole might of their growing power, they gather in numerous

large meetings, where speeches are delivered recounting the victories over the bosses in the preceding year, and indicating the plans for struggle in the future. Through fear of a strike, not a single factory owner fines the workers for absence from work on this day. On this day the workers also remind the bosses of their chief demand: the eight-hour working day — 8 hours work, 8 hours sleep, and 8 hours rest. This is what the workers of other countries are now demanding. There was a time, and not so long ago, when they, like we now, did not have the right to make known their needs. They, too, were crushed by want and lacked unity just as we now. But they, by stubborn struggle and heavy sacrifices, have won for themselves the right to discuss together the problems of the workers' cause. We send our best wishes to our brothers in other lands that their struggle should quickly lead them to the desired victory, to the time when there shall be neither masters nor slaves, neither workers nor capitalists, but all alike will work and all alike enjoy life.

Comrades! If we will energetically and wholeheartedly strive to unite, the time will not be far distant when we, having joined our forces in solid ranks, will be able openly to unite in this common struggle of the workers of all lands, without distinction of race or creed, against the capitalists of the whole world. And our sinewy arm will be lifted on high and the infamous chains of bondage will fall asunder. The workers of Russia will arise, and the capitalists and the Government, which always zealously serves and aids the capitalists, will be stricken with terror!

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਚਕਨਾਚੂਰ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਹੁਚਰਚਿਤ ਆਦਰਸ਼ ਸਕੂਲ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਐਸਏਐਸ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦੋ ਆਦਰਸ਼ ਸਕੂਲਾਂ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜ ਆਦਰਸ਼ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ 2013 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ

ਸਟਾਫ਼ ਵੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਦਰਮਿਆਨ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਰਸ਼ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਸਕੂਲਾਂ ਅੱਗੇ ਲਿਖਿਆ 'ਸਰਕਾਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੈ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਮੰਗਤ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਆਦਰਸ਼ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਫੰਡ ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਅਦਾਰਸ਼ ਸਕੂਲਾਂ

ਦੇ ਲੋਕ ਸੂਚਨਾ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤਹਿਤ ਸਕੂਲਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪੱਕਾ ਤੇ ਮਿੱਠੂਮਾਨ ਦੇ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਧਿਆਪਕ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਲਈ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ

ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੇ ਆਦਰਸ਼ ਸਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੁਫਤ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਬਹੁਮੰਜ਼ਲੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਉਸਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਹੋਣ

ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਲਈ ਬਿਲਕੁੱਲ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂਕਿ ਸੁਸਾਇਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਉੱਪਰ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਜਿਤਾ ਰਹੀ ਹੈ।

Hiring

Drivers/Owners/Operators

GALAXY

Freightline Inc.

We Offer:

- Competitive Salary
- Fuel Cards
- Late Model Equipment
- New Pay Package
- On Site Maintenance Facility
- Extra Drops and Pickups Paid
- Guaranteed Miles Per Month
- Guaranteed Home Time

For: GTA
ON-QC
ON-MB-AB-BC
USA

We Require:
2 Years Experience
Clean Current Abstract
Ability to cross border
Positive, Professional Attitude

Tel: 1.877.251.5299
Fax: 416.644.8882
Email: dispatch@galaxyfreightline.com

41 Westside Drive
Etobicoke, ON, M9C 1B3

Happy Vaisakhi

ਵੈਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ

Vegetarian Appetizers, Easy to Serve...

Mouth Watering Delicious Desserts...

Authentic Pure Dairy Products...

*Impeccable quality
Authentic taste*

www.nanakfoods.com

Wholesaler & Distributor of
Nanak, Punjab King & Bambino Products

ਵੈਸਾਖੀ

ਦੀਆਂ ਸਾਰ੍ਹ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ ਮੁਬਾਰਕਾਂ

PUNJAB KING

Quality Products, Quality Service, 100% Guaranteed.

from the fields of Punjab!

For Wholesale Enquiries Call:

Tel: 905.673.5758 ■ **Fax: 905.673.5756**

www.everesttraders.com ■ E-mail: info@everesttraders.com

The Great Punjab Business Centre, 2960 Drew Road, Unit 157, Mississauga, ON. L4T 0A5

ਛੇਵੇਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ

ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ, ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਭੇਖਾ (ਬਾਘਾਪੁਰਾਣਾ) ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਸਕੂਲ ਕੋਲ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਕੋਕਰੀ ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਿੰਡ ਭੇਖਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਨੇੜੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਠੇਕੇ ਨੂੰ ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਨਾ

ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅੱਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਠੇਕੇ ਨੂੰ ਜਿੰਦਰਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਕੂਲ ਨੇੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਠੇਕਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣ ਦੇਣਗੇ। ਕਸਬਾ ਅਜੀਤਵਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੋਕਰੀ ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਠੇਕੇ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚੁੱਕਵਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਉਗਰਾਹਾਂ, ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ ਤੇ ਸਮੂਹ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੋਕਰੀ ਕਲਾਂ ਤੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਠੇਕਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੱਕ ਧਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ।

Village of India
Restaurant & Sweets

Tel: 905 - 450 - 3333

114 Kennedy Road, South, Brampton, ON L6W 3E7
(Between Queen / HWY 7 & Steeles)

Since 1998

www.villageofindia.ca

*Open 7 days a Week * Pur Veg. Authentic Fine Indian Cuisine

PARTY HALL (up to 100 people)

Party Hall + Catering + Seating Arrangement+ Sound System + Lighting

***DINE IN *TAKE OUT *CATERING *SWEETS & SNACKS**

“Commitment to Excellent Service”

- Super Visa Insurance
- Life Insurance
- Disability Insurance
- Critical Illness Insurance
- Mortgage Insurance
- Segregated Funds
- RRSP & TFSA
- RESP

Phone: 416-817-7142
dharbans@hotmail.com
Fax: 416-213-9010

HARBANS SINGH
Insurance & Mortgage Advisor

10 - 7003 Steeles Avenue, West, Toronto, ON M9W 0A2

CHERA IMMIGRATION CONSULTANCY SERVICES

Specializing in:

- Appeals
- H&C Cases
- PRRA Appeals
- Sponsorships
- Refugee Claims
- Admissibility Hearings
- Super Visa / Affidavits/ Declarations
- Skilled Workers
- Citizenship Matters
- Work/Study Permits

23 Years of Service

Sardara Singh Chera
B.A., M.A.

Former Member (Commissioner) Of The Immigration And Refugee Board Of Canada
Commissioner Of Oath
Regulated Canadian Immigration Consultant

Tel: 905-461-9885

sschera@rogers.com

www.cheraimmigration.com

WE PROVIDE ALL IMMIGRATION AND CITIZENSHIP SERVICES.

2355 Derry Rd. E. Unit # 35 Skyport Corporate Centre Mississauga, ON. L5S 1V6

ਸੈਮੀਨਾਰ
ਰਿਪੋਰਟ

ਸ਼ਹੀਦੇ ਆਜਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ

ਮਾ. ਭਜਨ ਗਿੱਲ

ਪਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਕੈਲਗਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਸੋ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦੇ ਆਜਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਸਫਲ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਹਨ ਮਾਨ ਨੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਲੁੱਟ ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਨ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝ ਕੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਜਰਨਲਿਸਟ ਰਮਨਜੀਤ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਕ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵੀ ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਵੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ ਇੰਜ: ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਠ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਅਜ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਾਰਥਕਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਲੇਖਕਾ ਅਰੁੱਧਤੀ ਰਾਏ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਟੇਟ ਵੱਲੋਂ ਫੁੱਫਾਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜੁਲਮਾਂ ਦਾ ਭਾਡਾ ਚੁਰਾਹੇ ਭੰਨ ਕੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮਾ. ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਭਰ 'ਚ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜੁਲਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਪੈਰੀ ਮਹਿਲ, ਸ੍ਰੀ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਬਲਜਿੰਦਰ ਸੰਘਾ, ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਲਾਹਾ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਮਾ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ ਜੀਤਇੰਦਰਪਾਲ ਨੇ 2012-13 ਦੀ ਸਲਾਨਾ ਵਾਰਸ਼ਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਪਾਸ ਕਰਵਾਈ। ਸਲਾਨਾ ਜਨਰਲ ਮੀਟਿੰਗ ਅਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਮਾ ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਨਵਕਿਰਨ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਰਵੀ ਜਨਾਗਲ, ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਪੰਧੋਰ, ਕਮਲਜੀਤ ਕੌਰ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤਾਂ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ। ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਮਾ ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ 5 ਮਈ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ਼ਾਦਮਾਨ ਚੌਕ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਚੌਕ ਰੱਖੋ

ਡਾ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਓਨਟਾਰੀਓ ਵਲੋਂ ਬੀਤੇ ਐਤਵਾਰ ਲਖਨਊ ਬੈਂਕਟ ਹਾਲ ਵਿਚ ਮਾਰਚ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ 'ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਵੀ ਪਾਸ਼ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਵਿਚ, ਕਟੜ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਦਬਾ ਹੋਣ, ਲਾਹੌਰ ਵਿਚਲੇ ਸ਼ਾਦਮਾਨ ਚੌਕ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਲਾਹੌਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ 23 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਚੌਕ ਰੱਖਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੀ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾ ਵਿਚ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਚੌਕ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦੇ ਆਜਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਹੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜੋ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲੈਕਚਰਾਂ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੀ, ਭਾਅ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਦੇ ਲਘੂ ਨਾਟਕ ਬੁਤ ਜਾਗ ਪਿਆ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋਇਆ।

ਬਲਰਾਜ ਸ਼ੌਕਰ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੋਢੀ ਇਬਰਾਹੀਮ ਕਾਵੂਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਸਾਇਟੀ ਬਣੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਪਾਰਖੀ ਬਾਬਿਆਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਅਪਣਾ ਤੋਰੀ

ਫੁਲਕਾ ਚਲਾ ਰਹੇ ਢੋਂਗੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣੀਆਂ ਅਖੌਤੀ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ ਇਨਾਮ ਜਿਤਣ ਦੀ ਚਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਡਾ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸੇਖੋਂ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਰੂਸ ਚੀਨ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਅਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਚਰਨਜੀਤ ਬਰਾੜ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ। ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਬੈਰਾ ਨੇ ਪਾਸ਼ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਗਲਤ ਰੰਗ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੰਵਲਜੀਤ ਢਿਲੋਂ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਗਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤਲਵਿੰਦਰ ਮੰਡ ਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ ਨੇ ਵੀ ਅਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਵੀ ਚੱਲਦਾ

ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਗਦੀਸ਼ ਜਾਂਗੜਾ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਅਣਖੀਲਾ, ਜਰਨੈਲ ਬੁੱਟਰ, ਕੁਲਜੀਤ ਮਾਨ, ਹਰਜੀਤ ਬੇਦੀ, ਮਲੂਕ ਕਾਹਲੋਂ, ਸੁਖਦੇਵ ਝੰਡ, ਸੰਨੀ ਸ਼ਿਵਰਾਜ, ਪਰਮਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਸਵਰਨਜੀਤ ਬਰਾੜ ਆਦਿ ਨੇ ਆਪਣਾ ਭਰਪੂਰ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਰੰਗਮੰਚ ਸੰਸਥਾ 'ਹੈਟਸ-ਓਪ' ਵੱਲੋਂ, ਉੱਘੇ-ਰੰਗਕਰਮੀ ਹੀਰਾ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ ਭਾਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਟਕ "ਬੁੱਤ ਬੋਲ ਪਿਆ" ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਲੀਡਰਾਂ ਵਲੋਂ ਵੋਟਾਂ ਖਾਤਰ, ਸਿਰਫ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੋਕੇ ਵਿਖਾਵੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਲਾਹੁਣ ਯੋਗ ਸੀ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਹਿਪਾ ਨੇ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸਟੇਜ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ ਨੇ ਕੀਤਾ।

Century 21 Green Realty Inc., Brokerage

Each office is independently owned and operated

Sohan Mann

Sales Representative

Dir. 416-564-1699
Off: 905-565-9565
Fax: 905-565-9522
Email: sohanmann@hotmail.com

151 Superior Blvd. Unit 19-21, Mississauga ON L5T 2L1

Buy Green, Build Green... Save Environment!!!

Certified General Accountant

Tax & Accounting

Attends all Audits and Prepares Appeals

Sukhdev Singh, CGA

Tel: 905.793.0909
Fax: 905.450.2165 #10-2084 Steels Ave. E.,
sukhdevss@excite.com Brampton, ON L6T 5A6

ਜ਼ਿੰਤ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਰ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵੱਲ ਕਦਮ

ਪਿੰਡ ਝੰਡਿਆਣਾ ਸ਼ਰਕੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਅੱਗੇ ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਡਕੌਂਦਾ, ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਕਰਨ, ਨੌਵੀਂ ਤੋਂ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਤੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਤੋਂ ਫੀਸ ਵਸੂਲਨ ਤੇ ਫੀਸਾਂ 'ਚ ਕੀਤੇ ਵਾਧੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਰਬੀ ਫੁਕੀ ਗਈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਆਗੂ ਕਰਮਜੀਤ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਐਮ.ਏ. ਤੱਕ ਮੁਫਤ ਵਿਦਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਖੋਹਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਰਲਵਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਸੰਘੜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਮੁਨਾਫੇ ਲਈ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦਾ ਮਹਿੰਗਾਈ 'ਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਮ.ਏ. ਤੱਕ

ਮੁਫਤ ਵਿਦਿਆ ਖਤਮ ਕਰਨ, ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੇ ਫੀਸਾਂ 'ਚ ਵਾਧੇ ਵਰਗੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਨਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੇਂਡੂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੇਘਾ ਸਿੰਘ,

ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਕੱਤਰ ਫਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ, ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

AVTAR SINGH KAMBOJ

Real Estate Representative

Dir: 416-319-9830

Email: akamboj@trebnet.com

Residential, Commercial & Investment

SUTTON-ROYAL REALTY BROKERAGE

INDEPENDENTLY OWNED AND OPERATED

45 Woodbine Downs Blvd., #3

Toronto, Ontario M9W 6N5

Bus: 416-748-7900 Fax: 416-674-1682

SKYDOME

GROUP OF COMPANIES

LIVE ENTERTAINMENT

FREE ENTRY

MANY PRIZES TO BE WON

Daljit Singh Gaidhu

www.skydomeauto.ca

LUCKY DRAW & VAISAKHI MELA 2013

ON SUNDAY MAY 12, 2013 @ RUTHERFORD RD., BRAMPTON

We Deal With All Insurance Companies

BODY CENTRE 308 Rutherford Rd Brampton, ON 905.874.9878	TRUCK CENTRE 30 Stafford Dr Brampton, ON 905.460.0200	EMISSION CENTRE 210 Rutherford Rd Brampton, ON 905.450.9878	7089 Torbram Road Unit No 4 Mississauga, ON 905.362.7001
---	---	---	--

Head Office :

905.874.9878

E: skydome_auto@hotmail.com

Two Faces of Class Struggle

Prof. James Petras

James Petras has a long history of commitment to social justice, working in particular with the Brazilian Landless Workers Movement for 11 years. In 1973-76 he was a member of the Bertrand Russell Tribunal on Repression in Latin America. He writes a monthly column for the Mexican newspaper, La Jornada, and previously, for the Spanish daily, El Mundo. He received his B.A. from Boston University and Ph. D. from the University of California at Berkeley.

One of the most important and yet most neglected determinants of the outcomes of the economic crisis and resultant deepening of social inequalities and immiseration is the 'class struggle'. In one of his most pithy metaphors, Karl Marx referred to class struggle as 'the motor force of history'. In this essay we will analyze the central role of class struggle, its impact and reflection in economic decisions and, most especially, the different methods and forms, according to the particular classes engaged in class struggle.

Having clarified the types and methods of class struggle, we will turn to the specific results of class struggles in different regions and countries: the different policies adopted as a result of class struggle reflect the balance of class power at both the national and regional level.

In the last section, we will compare and analyze a series of case studies of class

Motor Force for Historical Regression or Advance

struggles, highlighting the particular class configurations of power, the changing nature of class struggle (CS) and the concrete contingencies, which need to be taken into account in order for the 'class struggle from below' to effectively counter-act the class offensive from above.

The Two Faces of the Class Struggle: 'From Above and Outside' and 'From Below'

Too often writers conceive of class struggle as actions taken by workers for working class interest, overlooking the equally significant (and in our epoch even more important) class struggle organized and directed by the ruling classes via the state.

The entire panoply of neo-liberal policies, from so-called 'austerity measures' to mass firings of public and private employees, to massive transfers of wealth to creditors are designed to enhance the power, wealth and primacy of diverse sectors of capital at the expense of labor. To paraphrase Marx: class struggle from above is the motor force to reverse history - to seize and destroy the advances secured by workers from previous class struggles from below.

Class struggle from above and the outside is waged in boardrooms, stock markets, Central Banks, executive branches of government, parliaments and Congresses. Decision makers are drawn

from the ruling class and are 'in their confidence'. Most strategic decisions are taken by non-elected officials and increasingly located in financial institutions (like the International Monetary Fund, European Central Bank and the European Commission) acting on behalf of creditors, bondholders and big banks.

Class struggle from above is directed at enhancing the concentration of wealth in the ruling class, increasing regressive taxes on workers and reducing taxes on corporations, selectively enforcing regulations, which facilitate financial speculation and lowering social expenditures for pensions, health and education for

workers families. In addition, class struggle from above is directed at maximizing the collective power of capital via restrictive laws on labor organizations, social movements and public workers' collective bargaining rights.

In other words, class struggle penetrates numerous sites besides the 'workplace' and the strictly 'economic sphere'. State budgets over bailouts are sites of class struggle; banks are sites of class struggle between mortgage holders and households, creditors and debtors.

The fact that 'class struggle from above' usually precludes public demonstrations is largely

because the ruling class controls the decision-making institutions from which to impose its class policies. Nevertheless, when institutional power bases are fragile or under siege from labor, ruling classes have engaged in extra-parliamentary and violent public activity such as coups-d'état, 'appointed technocratic regimes', and engaged in lockouts, financial intimidation and blackmail, as well as mass firing of workers and cooption of collaborators within the political class.

In time of severe crisis, the ruling class nature of political institutions and policies becomes transparent and the class struggle from above intensifies both in scope and

Gill Appliances & Heating Services

Residential, Commercial Service and Installation

24 Hour Service

Call: Surinder Gill
905.460.5544

Repair and Install duct, heating, humidifier, air conditioner, water heater, dish washer, dryer, stove, fridge

depth. Trillions of dollars are transferred from the public treasury to bailout bankers. Hundreds of billions in social cuts are imposed on workers, cutting across all sectors of the economy. During depressions, the class struggle from above takes the form of an all-out war to save capital by impoverishing labor, reversing decades of incremental income and benefits gained in previous class struggles from below.

Class Struggle from Below

Working class struggles from below range from workplace strikes over wages and social benefits, to general strikes to secure social legislation (or to defend past gains) or to prevent assaults on living standards. In critical moments, struggles from below lead to social upheavals in the face of systemic breakdowns, destructive wars and autocratic rule. The methods, participants and results of class struggle from below vary greatly, depending on the socio-economic and political context in which class conflict ensues. What is striking in the contemporary period is the uneven development of the class struggle between countries and regions, between workers in the imperial creditor countries and those in debtor neo-colonial countries. The class struggle from below is especially intensifying among some of the more dynamic capitalist countries in which workers have experienced a prolonged period of intense exploitation and the emergence of a new class of ruling

billionaires linked to a dominant one party elite - cases of China and South Africa.

The Class Struggle, Capitalist Crisis: The Ruling Class Offensive

In time of capitalist crisis with declining economic wealth, growing threats of bankruptcy and intense demand for state subsidies, there is no basis for sharing wealth - even unequally - between capitalist, bankers, creditors and workers, debtors and rentiers. Competition over shrinking resources intensifies conflict over shares of a shrinking pie. The ruling class, facing a life and death struggle over survival, strikes back with all the forces - state and private - at its disposal to ensure that its financial needs are met. The public treasury exclusively finances its debts and stimulates its recovery of profits. Ruling class warfare defines who pays for the crisis and who benefits from the 'recovery ... of profits'. The crisis is, by turn, a temporary threat to the capitalist economic system and then, in the course of recovering from the crisis, a political economic and social pretext for a ruling class general offensive aimed at reversing labor and social advances over the past half century: Capitalist class warfare dismantles the social safety net and undermines the entire legal and ideological underpinnings of 'welfare capitalism'. 'Austerity' is the chosen term to mark the ruling class' seizure of the public treasury on its own behalf - without any regard for its social consequences. 'Austerity' is

the highest form of class struggle from above because it establishes the arbitrary and unilateral power of capital to decide the present and future division between wages and profits, employment and unemployment and the returns to creditor states and the interest and principal payments of neo-colonial debtor states.

As crisis deepens among debtor nations so does the ruling class intensify its class war on the workers, employees and small business classes. First, the creditor imperial states, (in Europe the Troika - the European Commission, International Monetary Fund and European Central Bank) overthrow the constitutional order by seizing control over state power. Then they proceed to decree macro and micro socio-economic policies. They decree employment, wage and fiscal policies. They decree the present and future allocation of state revenues between imperial creditors and local workers. Class warfare goes 'global': Regional organizations, like the European Union, which embody formally equal members, reveal themselves as imperial organizations for concentrating wealth among the dominant banks in the imperial centers.

Class Struggle from Below in Time of Crisis

The organizations of the workers - trade unions, pensioners' associations, etc. - are ill-prepared to confront the open and aggressive all-out war of the ruling class. For decades they were accustomed to 'collective

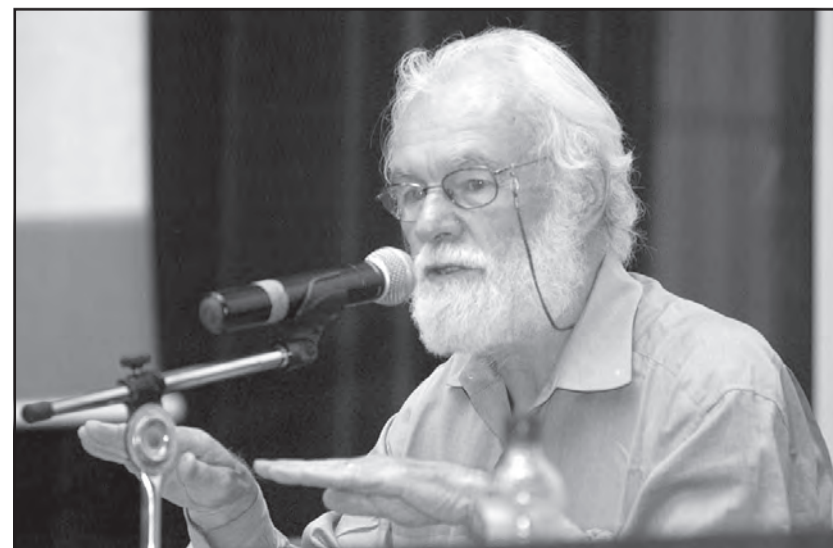
bargaining' and occasional strikes of short duration to secure incremental improvements. Their parties, labor or social democratic, with dual loyalties to capitalist profits and social welfare, are deeply embedded in the capitalist order. Under pressure of 'the crisis', they abandoned labor and embraced the formulae of the ruling class, imposing their own versions of 'austerity'. Labor was abandoned; the working classes were on their own - without access to the state and without reliable political allies. The trade unions, narrowly focused on everyday issues and their immediate membership, ignored the mass of unemployed, especially the young unemployed, workers. The class struggle from below lacks the leadership, vision, organization and state resources, which the ruling class possesses, to launch a counter-offensive. Class struggle from below was, at first, entirely defensive; to salvage fragments of labor contracts, to save jobs or reduce firings. The fundamental problem in the ongoing class struggle is that the trade unions and many workers failed to recognize the changing nature of the class struggle: The 'total war strategy', adopted by the ruling class, went far beyond pay raises and profit reports and embraced a frontal attack on the living, working, housing, pension, health and educational conditions of labor. The politics of 'social pacts' between labor and capital was totally discarded by the ruling class. It demanded unconditional surrender of all social demands and seized the executive prerogatives of the state to enforce and implement the

massive re-concentration of income and political power.

Under these conditions, prevalent throughout Europe and the US, what can be said of the 'class struggle from below'? More than ever the class struggle has developed unevenly between the new imperial creditor centers and the debtor working class regions. The most advanced forms of struggle, in terms of scope, demands and intensity, are found in Greece, Portugal, Spain, Italy and, to a lesser degree, France and Ireland. The least advanced forms of working class struggle are found in the United States, Canada, Germany, England, Scandinavia and the Low Countries. Among the BRIC countries, class struggle is intensifying in China and South Africa and, to a lesser degree, in India, Russia and Brazil.

The issues raised in each region are significantly different: In China the working class is demanding socio-economic changes and is securing positive improvements in wages, working conditions, housing and health programs via 'offensive' class struggles. In Brazil, the working class has lowered poverty levels and unemployment. In South Africa, mining workers, despite bloody massacres by the state, have increased wages and salaries.

For most of the rest, the class struggles are defensive and, in many cases, unsuccessful efforts to defend or lower the loss of employment, labor rights, social insurance and stable employment. The most intensive militant working class struggles are taking place in countries in which the offensive of capital - the 'class struggle from above' - has been most

David Harvey speaking on the issue of capital crisis and its relationship with accumulation of capital by dissespation.

prolonged, widest in scope and deepest in terms of the cuts in living standards.

The working class struggle has been weakest among the Anglo-American countries where traditions of class struggle and general strikes are weakest. Their trade unions have shrinking memberships; the trade union leaders are closely linked to capitalist parties and there is a very weak or non-existent political identification with class solidarity, even in the face of massive transfers of state revenues to private wealth, and earnings from workers to capital.

Class Struggle: Case Studies

The most sustained and successful advances in social welfare and public services over the past decade have occurred in Latin America where the crisis of capitalism led to militant, broad-based class movements, which overthrew neo-liberal regimes, and imposed constraints on speculative capital and debt payments to imperial centers. Subsequently, nationalist resource-based regimes re-oriented state revenues to fund employment and social legislation. The sequence of popular revolts and political intervention, followed by the election in most cases of nationalist-populist regimes, ameliorated the crisis and sustained policies incrementally advancing working class interests.

In Southern Europe, in contrast, the collapse of capitalism led to a capitalist offensive, led by imperial creditors. They imposed the most retrograde neo-colonial regimes, engaged in savage class warfare - while the organized working class fell back on defensive strategies and large scale social mobilization within the institutional framework of the existing capitalist state. No political offensive, no radical political changes and no social offensive ensued. Movements that do not move forward, move backward. Each defensive struggle, at most, temporarily delayed a new set of social reversals, setting in motion the inexorable advance of the 'class struggle from above'. The ruling classes have imposed decades of debt

payments while pillaging budgets for the foreseeable future. The result will be the lowering of wage structures and social payments. New employment contracts are designed to concentrate greater shares of wealth in the hands of the capitalist class for foreseeable future. The policies, imposed via the class struggle from above, demonstrate that welfare programs and social contracts were temporary, tactical concessions - to be definitively discarded once the capitalist class seized exclusive prerogative powers and ruled through executive decrees.

The financial classes of the West have been bailed out and profits have returned to the banks, but the stagnation of the 'real economy' continues. The working classes have, in thought and via militant action, realized that 'collective bargaining' is dead. The state, especially the foreign/imperial creditor-banking state, holds power without any electoral mandate or claim to broad representation. The façade of parliamentary-electoral parties remains as an empty shell. Trade unions, in the most militant instances, engage in almost ritualistic mass protests, which are totally ignored by the imperial ruling class bankers and their local political collaborators. The Troika dons ear plugs and blindfolds while chanting for 'greater austerity' for workers; in the streets, the mantra of the destitute - 'Basta' - echoes in executive palaces.

Final Reflections on the Two Faces of Class Struggle

Unfortunately the ruling classes, especially of the imperial countries, have taken Karl Marx's dictum that 'class struggle is the motor force of history' in a much more consequential manner than the labor movement and its bureaucratic officials. They are better students of Marx.

Taking up class struggle from above and the outside as their main strategic weapon, the ruling classes have launched the most comprehensive, intensive assault on the working class in modern history. They have reversed decades of social legislation and wage and employment gains. They have dramatically lowered living standards and established a

new framework to perpetuate and deepen the transfer of wealth for decades to come.

Those, namely labor and the left, who refused to recognize class struggle as the central pivot for political action, have been struck dead on the head. The sustained class-struggle from above shows no limits and no constraints: every social right is denied and every economic resource is subject to large-scale, long-term pillage. A new radical ruling class ideology has emerged proclaiming that everything of value should be taken and will be taken and relegates the peons to eat crow.

Despite being confronted by this new extremist ideology and practice, the practitioners of class struggle from below continue to engage in the same methods appropriate to other

engaged in pillaging the economies of debtor countries; a mass of unemployed youth representing over 50% of workers under 25 years of age; a large sector of low-paid temporary workers not covered by social or labor legislation; a majority of downwardly mobile middle classes, especially among public sector employees and professionals - in the process of being 'proletarianized' - losing job tenures, pension benefits, facing rising retirement ages; bankrupt small business people ('petty bourgeois') facing unemployment, loss of assets and savings; and downwardly-mobile skilled and semi-skilled workers facing firings, cuts in salaries and wages as well as social benefits.

The deteriorating conditions of these social

political movements reflecting the weight of the new dispossessed classes: the specific demands of the downwardly-mobile middle class, businesspeople and workers; the desperate demand for jobs by the vast army of unemployed youth with no future. What is to be done? Clearly parliamentary dissent and electoral politics provide no answers to those millions losing homes, to those losing businesses.

There are tens of millions who have never known any employment. Only action directed at mobilizing the unemployed to paralyze the circulation of goods and services; only collective action directed at preventing foreclosures of mortgage holding households; only demands for public works to

'pragmatic', 'consensual' times of limited struggles with incremental gains or losses. The failure to recognize the radical changes is structural and congenital. The labor movement refuses to face new class/realities, ones they had failed to anticipate and a reality they have categorically rejected. 'Class struggle' according to the most up-to-date speeches of the 'labor bureaucrats' was superseded by 'modern pragmatic understandings of the common interests of labor and capital'.

What is radical and dramatic is the massive entry of decisive new social class actors. They include the rise of non-elected officials to decisive positions of power, forming the "Troika" (the European Central Bank, the IMF, the EU), the equivalent of imperial viceroys,

classes cannot be altered by workplace trade union activity or by 'collective bargaining' - only a political solution - a change of political regime - can shift economic resources from debt payments to productive job-creating investments. The so-called 'Eurozone' is, in reality, a mini-empire of tributary vassals and imperial states - reforming empires has been historically demonstrated to be a futile enterprise.

The political class, as currently constituted which supports or operates as opposition within the imperial framework, is organically incapable of reversing the changes resulting from the ruling class offensive. The historical legacy of the ruling class offensive and the emergence of new systemic 'fault lines' demands new

provide jobs; only factory occupations can save jobs; only worker takeovers and running of factories can provide alternatives and build support for regime change, a political revolution and a break with the tributary empire.

In the short run there can only be international solidarity among the workers in the vassal states: the workers in the imperial states - the U.S., Germany, the Nordic states and the UK are still bound and tied to their respected ruling classes. The future lies in building bridges within and between the millions of exploited, excluded and dispossessed who have lost everything and have finally recognized that only via the class struggle can they recover their humanity and a dignified standard of living.

ਬਦਲਦੇ
ਸੰਗ

ਮੰਡੀ ਕਲਚਰ 'ਚ ਆਧੁਨਿਕ ਪੀੜ੍ਹੀ

ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਬਲਜਿੰਦਰ ਨਸਰਾਲੀ

ਬਾਜ਼ਾਰਵਾਦ ਨੂੰ ਉਨੀਵੀਂ ਤੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਰਤਾਰੇ ਵਜੋਂ ਬਾਜ਼ਾਰੀਕਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਚੀਜ਼ਾਂ-ਵਸਤਾਂ ਖਰੀਦਣ-ਵੇਚਣ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਾਲੇ ਵਟਾਂਦਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਕੁਝ ਦੇ ਕੇ ਕੁਝ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਅੱਜ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਮੱਝ ਦਾ ਦੁੱਧ ਲਿਜਾ ਕੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਗਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬਣੀ ਦਾਲ ਦੀ ਕੌਲੀ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੇ ਘਰੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਟਾ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਟਾਂਦਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨੁੱਖ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਕਬੀਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਕੰਦ-ਮੂਲ ਤੇ ਫਲ ਵਗੈਰਾ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਝ ਆਉਣ 'ਤੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਪਿੰਡ ਵਸਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਟੱਬਰ ਜਾਂ ਲਾਣੇ ਨੇ ਲੈ ਲਈ। ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਲਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਮੱਲ ਲਈ। ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵਜੋਂ ਤੇ ਇਕ ਸੰਕਲਪ ਵਜੋਂ ਕਬੀਲਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਬੀਲਦਾਰ, ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ। ਅੱਜ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਖੂਨ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪੱਖੋਂ ਨੇੜੇ ਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ 'ਸ਼ਰੀਕਾ-ਕਬੀਲਾ' ਆਖ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਬੀਲੇ ਤੋਂ ਲਾਣੇ (ਟੱਬਰ) ਬਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਸ ਵਿਚ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਿੱਤਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਜਾਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਵਟਾਂਦਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਵਜੋਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸੀਰੀ, ਲਾਗੀ, ਮਿਸਤਰੀ ਅਤੇ ਮੋਚੀ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜੇ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕਰਿਆਨੇ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਅਨਾਜ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਰੋਸੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਧਦੀ ਚਲੀ ਗਈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚੀਜ਼ਾਂ-ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੀ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਜੇ ਬਣੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਦੇ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਵੀ ਹੋਈ, ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੀਆਂ 'ਕਾਢਾਂ' ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦੀ ਵੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਜਨ ਜੀਵਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕਬੀਲਾ ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਿਆ। (ਕੁਝ ਲੋਕ ਅਜੇ ਵੀ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ) ਪਿੰਡ ਤੇ ਪੇਂਡੂ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ ਜਿਹੜੀ 'ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਪਿੰਡ' ਦੇ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਕਈ ਦਹਿ-ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ ਨਗਰ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ-ਬਹੁਤ ਵਪਾਰੀ ਲੋਕ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੈਟਰੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਕਸਬੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਵੱਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਜ਼ਾਰਵਾਦ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੁੱਚੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੇਂਡੂ ਸੱਭਿਅਤਾ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਭਿਅਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂ ਰੂਪਾਂਤਰਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂਤਰਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਕਗਾਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਵਿਆਹ ਸਾਡੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਸੱਠ-ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰਾਤ ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਕੁੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ, ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਦਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਪਿਆ ਕਿ ਚਾਲੀ-ਪੰਤਾਲੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਬਰਾਤਾਂ ਇਕ ਰਾਤ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਫੇਰ ਰਾਤ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਈ। ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਕਾਰ ਬਰਾਤੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਬਣ ਗਈ। ਬਰਾਤ ਸਵੇਰੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਖਿਲਰਿਆ ਵਿਆਹ ਸਿਮਟ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ 'ਮੇਲ' ਵਾਲੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ। ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਦਸ-ਪੰਦਰਾ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਮਾਡਲ ਵਿਚ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਬਰਾਤੀਆਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਕੁੜੀ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਸਭ

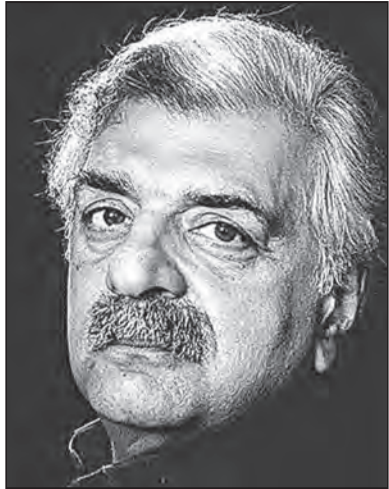

ਤੋਂ ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਕੁੜੀ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪਨੀਰ ਜਾਂ ਮੱਛੀ ਦੇ ਪਕੌੜੇ ਵਰਗੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਵਿਆਹ ਦੇ 'ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸ' ਮਾਡਲ ਨੇ ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਵਰਗੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਸਮ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਨਿਪਟਾਈ ਜਾਂਦੀ ਰਸਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ 'ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸ' ਮਾਡਲ ਨੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਬਰਾਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਤਬੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਬਰਾਤ ਦੇ ਵੈਲਕਮ ਵਾਲੀ ਰਸਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁੜੀ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਵਾਲੇ ਇਕ-ਮਿੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਿਰਫ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਾਹਰਲੇ ਸਰੀਰਕ ਕੰਮ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਕਾਮੁਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਬਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬਦਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਔਰਤਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਖਾਂਦੀਆਂ, ਨਾਨ-ਵੈਜ ਲੈਂਦੀਆਂ, ਸੈਰ ਕਰਦੀਆਂ, ਜਿੰਮ ਜਾਂਦੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਮਾਜ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ-ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਨਾਚ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ-ਮਰਦਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਮਿਲਵਰਤਣ ਵਿਚ ਦੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਔਰਤਾਂ-ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਬਿਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਭੰਗੜਾ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਨਾਚ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਭਰਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਾਲਜਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੇ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲਮੇਲ ਨਾਲ ਨੱਚਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ। ਵੀਹ-ਪੱਚੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਵ-ਵਿਆਹੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਘੁੰਡੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਘੁੰਡੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਸੱਤ ਫੁੱਟ ਪਿੱਛੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਛੁਪਾ ਕੇ ਤੁਰਦੀ ਸੀ। ਪਰਦਾਦਾਰੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਆਈ ਹੈ। ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਦੋ-ਢਾਈ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਆਏ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸਦਕਾ ਪਰਦਾਦਾਰੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭ ਦਲਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਇਕ ਚੋਖੀ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ/ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਚੇਤਨਾ ਵਧੀ ਹੈ ਤੇ ਦਲਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਸਵਰਣ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਜੂਲੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰੰਪਰਿਕ ਕਿੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਦੁਆ ਕੇ ਨਵੇਂ ਕਿੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਦਲਿਤ ਜੱਟਾਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਜਾਂ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ, ਰਾਜਗਿਰੀ, ਤਰਖਾਣਗਿਰੀ, ਟੇਲਰਿੰਗ, ਵੇਟਰਗਿਰੀ, ਪਲੱਬਰ, ਇਲੈਕਟਰੀਸ਼ਨ ਆਦਿ ਦੇ ਕਿੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਰਹੇ ਪੀਜ਼ਾ ਹੱਟਾਂ, ਹੋਮ ਡਲਿਵਰੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ, ਸ਼ੌਪਿੰਗ ਮਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਜਾਤੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਚ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਕਬੀਲੇ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇਕਾਈ

ਨੇ ਤੋੜਿਆ। ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਨਿਊਕਲੀਅਰ (ਇਕਹਿਰੇ) ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਦੇ ਚੰਗੇ ਤੇ ਮਾੜੇ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖ ਹਨ। ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬੁੱਢੇ-ਬੁੱਢੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਮਾੜੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸੱਸਾਂ ਤੇ ਨਣਦਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹੁੰਦੜ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਦਬਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਉਂ ਹੀ ਪੇਂਡੂ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਪੂਜੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੇਜ਼ ਹੋਈ ਤਿਉਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਟੁੱਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਮਹਿਜ਼ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਏਨੇ ਘੱਟ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਕੀਮਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਾਜ਼ਾਰਵਾਦ ਦਾ ਇਕ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਪਰੰਪਰਾ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਤਪਾਦਨ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਅਰਥਚਾਰਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਜਾਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਵਿਗਸਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਇਹ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਇਕ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਂ ਘਰੇਲੂ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਬਾਜ਼ਾਰਵਾਦ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ/ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਪਰੰਪਰਿਕ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਰਿਪਲੇਸ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਖਿੱਤ ਦੇ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥ ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਬਨਸਪਤੀ, ਪੌਣ-ਪਾਣੀ, ਮੌਸਮ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ, ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੱਛਮੀ ਖਾਣੇ ਸਾਡੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਬੱਧੀ ਗੁਲਾਮ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛਮ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਵਧੀਆ-ਵਧੀਆ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਖਾਣਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੰਜਾਬੀ, ਬੰਗਾਲੀ, ਦੱਖਣੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਖਾਣੇ ਕਿਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਣਿਆਂ ਦੇ ਟਕਰਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਖਾਣੇ ਮਰ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ਵ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲੈਣਗੇ। ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪਰੰਪਰਿਕ ਲੱਭਤਾਂ ਤੇ ਕਾਢਾਂ ਜਿਵੇਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਜੜ੍ਹੀਆਂ-ਬੂਟੀਆਂ, ਦਵਾਈਆਂ, ਖਾਧ-ਖੁਰਾਕਾਂ, ਯੋਗਾ, ਨਾਚ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬੇ ਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਣੇ ਵਿਸ਼ਵ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਮੁੱਚੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯੁੱਗ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਬਾਹਰੋਂ ਆ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਡਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

On Late British PM's Legacy from Austerity to Apartheid

- Tariq Ali

Pakistani political commentator, writer, activist and editor of the New Left Review. [includes rush transcript]

Transcript

This is a rush transcript. Copy may not be in its final form.

AMY GOODMAN: We turn to the breaking news of the death of former British Prime Minister Margaret Thatcher at the age of 87. She was Britain's first female prime minister, serving three terms in office. Known as the "Iron Lady," Margaret Thatcher became synonymous with austerity economics as a close ally of President Ronald Reagan. She famously declared to critics of neoliberal capitalism that, "there is no alternative." Her long-running battle with striking British miners dealt a major blow to the union movement in Britain and ushered in a wave of privatizations. On foreign policy, Thatcher presided over the Falklands War with Argentina and provided critical support to the Chilean dictator Augusto Pinochet.

To discuss Margaret Thatcher's legacy, we go now to London, where we're joined by Tariq Ali, British-Pakistani political commentator, writer,

activist and editor of the New Left Review.

In these last minutes we have, Tariq, talk about the legacy of, talk about the tenure of the former British Prime Minister Margaret Thatcher.

TARIQ ALI: Amy, there's no doubt about it. She transformed British politics. She basically won over the opposition. Her legacy is still very much in force, so she's not at all dead in terms of what is going on in this country. Her policies are being carried out by the coalition government. Tony Blair and Gordon Brown, New Labour prime ministers, were completely enthralled to her. She was the first person invited by Blair to 10 Downing Street when he became prime minister, to show how much he owed her, and Gordon Brown did exactly the same thing. So we have had a continuum, that the process Margaret Thatcher started off was carried on by Blair, who used rhetoric on the Iraq, Kosovo and Afghan wars very similar to the rhetoric she used on the Falklands. And this policy has continued. So her legacy is effectively to have wrecked Britain economically and to have made it a total vassal state of the American empire.

AMY GOODMAN: Tariq, can you talk about the legacy of Thatcherism for the working class in Britain?

TARIQ ALI: Well, basically, she took on the workers' movement, which had become very strong. Trade unions were very powerful in this country, and they were effectively challenging capital by demanding a share of the take, and being quite successful. The miners' union, one of the most respected unions in the country, challenged her. She organized the state, the use of the police, use of the secret services, to defeat them. And she did it, and she referred to union militancy as "the enemy within." She was very hot on enemies, either abroad or at home. And that phrase, "the enemy within," has been used subsequently against dissidents of other sorts by her successors.

AMY GOODMAN: Can you talk about her foreign policy, from the Falklands War-and we only have a minute-to her support of the apartheid regime, calling Nelson Mandela a terrorist?

TARIQ ALI: Well, she did call Nelson Mandela a terrorist, but one should remember that the Western governments as a whole were not at all friendly to the ANC, sustained and maintained apartheid, with a few exceptions in Scandinavia, throughout it. And Thatcher was upfront about it. Her foreign policy was deeply conservative

and reactionary, and that foreign policy has not changed since she was forced out on Europe. Europe is still a big, big divisive issue in the country and within the Conservative Party as a whole.

And so, on every level, Amy, domestic level, international level, Thatcherism continues. One shouldn't imagine that it's over. And I hate to say this, but the fact that we haven't come up, or no one has-neither the center-left or anyone else has managed to come up with an alternative to the Wall Street crash of 2008, does indicate that there was some truth in her statement that there is no alternative, at least as far as the mainstream is concerned.

AMY GOODMAN: Tariq Ali, I want to thank you for being with us, British-Pakistani political commentator, historian, activist, filmmaker, novelist and editor of the New Left Review, joining us from London on this late breaking news that the former prime minister of Britain, Margaret Thatcher, has died at the age of 87.

That does it for our show. Tune in tomorrow. Will Potter of Green is the New Red will be on to talk about how over a dozen state legislatures have introduced bills to target people who go undercover to expose farm animal abuse.

ਵਰਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ

ਇਤਿਹਾਸ, ਸਾਹਿਤਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮਿਲਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਲੇਖਣੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਚੁੱਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਵਰਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਦੀ ਲਿਖਤ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਵਿਦਰੋਹੀ ਸੂਰ ਵਾਲਾ ਲੋਕ ਕਵੀ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਜੋ 6 ਨਵੰਬਰ 1986 ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਵਿਛੋੜਾ ਨਾ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ 74 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। 'ਤੂੰ ਮਖੜਾ ਰਈਂ ਵੇ ਸੂਰਜ...' ਵਰਗਾ ਅਮਰ ਗੀਤ ਰਚਣ ਵਾਲਾ 'ਕੰਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਦਾ ਸੂਰਜ' ਕੇਵਲ 47 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੰਢਾ ਕੇ ਅਸਤ ਹੋ ਗਿਆ।

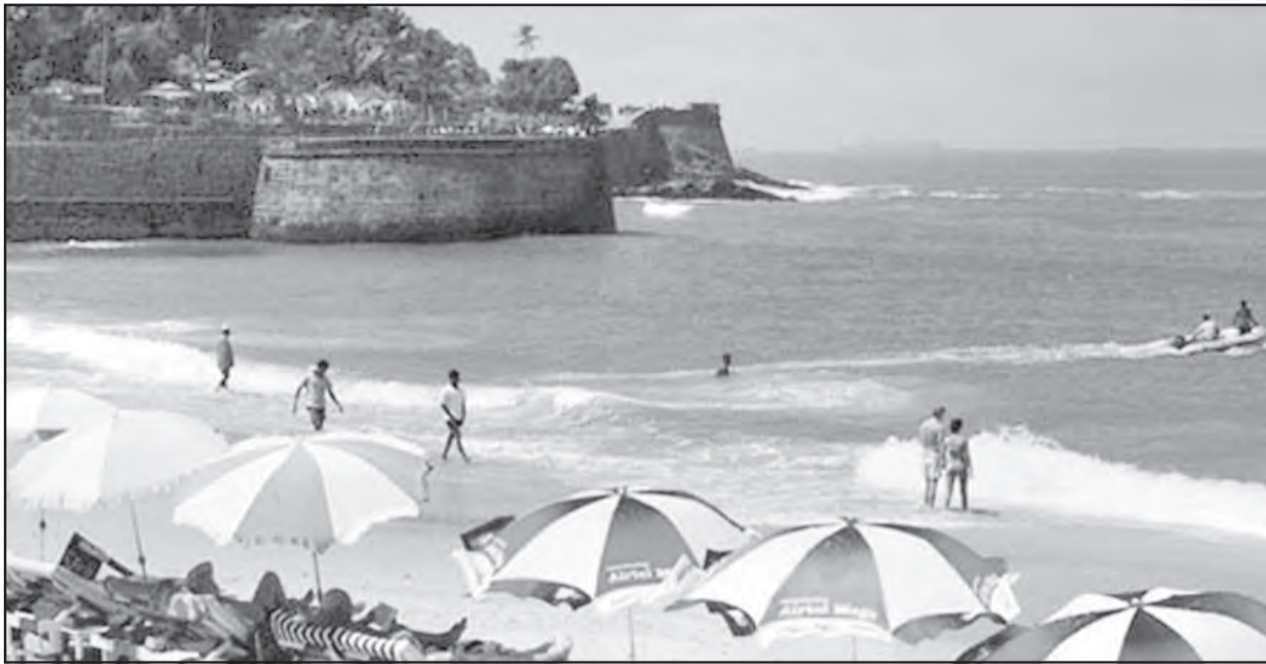
ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਹੇਠ ਛਪੇ ਸਿਮਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਈ ਅਣਛੋਹੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਮੁਤਾਬਕ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ 'ਲੋਕ ਯੁੱਧ' ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਵੇਖਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਜੋ ਲਹਿਰਾਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ,

ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਚਿੰਤਨ ਵਿਰਾਸਤੀ ਕਦਮਾਂ ਤੋਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ

ਉਹ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੰਦਖਲਾਸੀ ਲਈ ਹੀ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ 1699 ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ, ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿਫ਼ਤੀ ਤਬਦੀਲੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹਾਲੇ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਸਿਮਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਚੋਲੀ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਭਾਵੇਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਿੱਖ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਤੁੰਦਾਸੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ 'ਲੋਕ ਯੁੱਧ' ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਰਲ ਤੇ ਸੌਖਾ ਰਾਹ ਚੁਣਿਆ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਤੀਬਰਤਾ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਵਾਲੇ ਬਿੰਬ ਵਰਤ ਕੇ ਲੋਕ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜੇਰਾ' ਨਜ਼ਮ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ 'ਲੋਕ ਯੁੱਧ' ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਬਾਪੂ ਵੇਖਦਾ ਰਹੀਂ ਤੂੰ ਬੈਠ ਕੰਢੇ,
ਕਿਵੇਂ ਤਰਨਗੇ ਜੁਝਾਰ ਅਜੀਤ ਤੇਰੇ
ਟੁੱਠੀ ਮਾਰ ਕੇ 'ਸਰਸ' ਦੇ ਰੋੜ੍ਹ ਅੰਦਰ,
ਕੱਢ ਲਵਾਂਗੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੀਤ ਤੇਰੇ।
ਏਸ ਕੱਚੀ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਮੂਹਰੇ
ਕਿਲ੍ਹਾ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਅਸੀਂ ਝੁਕਾ ਦਿਆਂਗੇ।
ਝੋਰਾ ਕਰੀਂ ਨਾ ਕਿਲ੍ਹੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ,
ਕੁੱਲੀ ਕੁੱਲੀ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗੇ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਰੋਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਸਿਖਰ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 'ਰਾਜੇ ਸ਼ੀਹ ਮੁਕੱਦਮ ਕੁੱਤੇ' ਦੀ ਸਵਾ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕ-ਸੱਚ ਦੀ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਲਲਕਾਰਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਲਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਹਿਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਪਰ ਅੰਨ੍ਹੇ

ਤਸੱਦਦ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਦੀ ਕਲਮ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ। ਲੋਕਾਂ ਖਾਤਰ ਲੜਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਸੂਰਮਾ ਵਕਤ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਵਿਛੜ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਅਚਾਨਕ ਵਿਛੋੜਾ ਅਜੇ ਵੀ ਬੁਝਾਰਤ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ: ਅਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਝਾਕ ਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹੂਰਾਂ ਦੀ, ਕਰੀ ਖ਼ੁਸ਼ਾਮਦ ਜਾਂਦੀ ਨਾ ਮਗਰੂਰਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਾਂਭ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਅਮਾਨਤ ਇਹ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ।

'ਵਸੀਅਤ' ਨਜ਼ਮ ਵਿੱਚ ਉਹ ਬਿਖੜੇ ਅਤੇ ਬਿਖ਼ਮ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਂਧੀ ਬਣਨਾ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ-ਘੱਟੇ ਰੋਲਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ: ਮੇਰੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਨਾ ਰੋਇਓ, ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਬਚਾਇਓ ਮੇਰੇ ਲਹੂ ਦਾ ਕੇਸਰ ਰੇਤੇ 'ਚ ਨਾ ਰਲਾਇਓ।

ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਰੇਤ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਨਾਲ ਮੋਹ ਸੀ। ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਕੱਕਾ ਰੇਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸੀ। ਟਿੱਬਿਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰਦਾ ਤੇ ਜੇਠ-ਹਾੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਾਹਲਾਂ ਤੇ ਸਿਆੜ ਕੱਢਦੇ ਕਿਰਤੀ-ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ

ਵਿੱਚ ਢਾਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਵਿਸਾਖ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਜੰਮੇ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਕਣਕਾਂ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ਬੋ ਜਿੱਥੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਉੱਥੇ 'ਸੀਰੀ ਤੇ ਜੱਟ' ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਕਿਰਤ ਦਾ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁਲਣ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਡਾਹੜਾ ਸਤਾਉਂਦਾ ਸੀ। 'ਸੀਰੀ ਤੇ ਜੱਟ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਵਿਥਿਆ ਦੇ ਨਾਂ...' ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪੁੱਤਾਂ ਵਾਂਗ ਪਾਲੀ ਫ਼ਸਲ ਦੇ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਸ਼ਰ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਗਲ ਲੱਗ ਕੇ ਸੀਰੀ ਦੇ ਜੱਟ ਰੋਵੇ,
ਬੋਹਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨੀਰ ਵਗਿਆ।
ਲਿਆ ਤੰਗਲੀ ਨਸੀਬਾਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲੀਏ,
ਤੂੜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪੁੱਤ 'ਜੱਗਿਆ'।
ਸਾਡੇ ਪਿੜ ਵਿੱਚ ਤੇਰੇ ਗਲ ਚੀਬੜੇ ਨੀ
ਮੇਰੀਏ ਜਵਾਨ ਕਣਕੇ।
ਕੱਲ੍ਹ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੇ,
ਤੂੰ ਸੋਨੇ ਦਾ ਪਟੋਲਾ ਬਣ ਕੇ।

ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਈਆਂ ਤੇ ਗਈਆਂ। ਸਮਾਂ ਬਦਲਿਆ ਪਰ ਕਿਰਤੀ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਨਸੀਬ ਨਾ ਬਦਲੇ। ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੂੰਦ-ਬੂੰਦ ਲਈ ਤਰਸਣ ਲੱਗੇ। ਕੰਡੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਦਾਰੂ ਦੇ ਦਰਿਆ ਵਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂਆਂ ਤੇ ਪੀਰਾਂ-ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਖ਼ਸਤਾ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਗਿੱਧੇ, ਭੰਗੜੇ ਸਟੇਜਾਂ ਤਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ ਤੋਂ 'ਦਮਾਮੇ ਮਾਰਨ' ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੋਹਲਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾੜ੍ਹਕ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਜੱਟ ਨੂੰ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਲ ਰਹੀ ਹੈ:

ਤੂੜੀ ਤੰਦ ਸਾਂਭ ਹਾੜ੍ਹੀ ਵੇਚ ਵੱਟ ਕੇ
ਲੰਬੜਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕੱਟ ਕੇ
•••

ਕੱਛੇ ਮਾਰ ਵੰਝਲੀ ਆਨੰਦ ਛਾ ਗਿਆ
ਮਾਰਦਾ ਦਮਾਮੇ ਜੱਟ ਮੇਲੇ ਆ ਗਿਆ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਗੋਆ ਦੀ ਹੁਸੀਨ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਲਾਏ ਗਏ 'ਚਿੰਤਨ ਸ਼ਿਵਰ' ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਲੁੱਟ-ਖਸ਼ੋਟ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਹ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਯੋਜਿਤ ਸਿਆਸੀ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਗੋਆ ਤੋਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੇ। ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿਆਸੀ

ਕਾਨਫ਼ਰੰਸਾਂ 'ਤੇ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਘੱਟ-ਵੱਧ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਯੋਜਿਤ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਹੀ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਰੇਤਲੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰਿਆ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਜੀਵਨ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ 'ਮਾਰੂ' ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਲੋਕ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ:

ਰੋਹੀਆਂ ਦਾ ਹੈ ਦੇਸ ਮਾਲਵਾ
ਉੱਡਣ ਵਾ ਵਰੋਲੇ

ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੀ ਹੋੜ ਨੇ ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਅੱਡਰਾਪਣ ਰੇਤ ਦੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਿਧਰੇ ਲੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਗੁਆਚੀ ਰੇਤ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਸ਼ਾਇਦ ਅਕਾਲੀ ਗੋਆ ਦੀ ਬੀਚ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ! ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਰਗੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਹਨੇਰੀਆਂ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਦਾ ਰੇਤਾ ਉਡਾ ਕੇ ਗੋਆ ਲੈ ਗਈਆਂ ਹੋਣ। ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ-ਖੋਜਣਾ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸ਼ਾਇਰ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦ ਅਹਿਮਦ ਦਾ ਸ਼ਿਅਰ ਆਤਮਸਾਤ ਕਰਨਾ:

ਖੌਰੇ ਲੋਕ ਅਸਮਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕਿਸਰਾਂ ਡੇਰੇ
ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ
ਸਾਨੂੰ ਪੈਰ ਨਾ ਪੁੱਟਣ ਦੇਵੇ, ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਦਾ
ਗਾਰਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਵਗਣ ਵਾਲੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੱਧ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਲਈ ਮੋਰਚੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਕਿ 'ਵੱਧ ਪਾਣੀ' ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਆਖਰ ਸਮੁੰਦਰ ਹੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹੈ, ਕਹੀ ਜਾਣ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁਣ ਪਹੁੰਚੇ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰੇ। ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਸੀ: ਸਿਰਾਂ ਉੱਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਧਰ ਕੇ ਮਲਾਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜਨਾ ਪਿਆ ਗਏ ਸੀ ਟਾਪੂਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਸਾਗਰ ਗੁਆ ਆਏ।

-ਜਸਵਿੰਦਰ

ਹੁਣ ਬਣੀ ਗੱਲ...

ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ

ਜਦੋਂ ਵੀ ਜਿਥੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਡਾਕਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਏਗਾ ਅਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਹਿੰਸਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ 'ਤੂੰ ਮਘਦਾ ਰਹੀ ਵੇ ਸੂਰਜਾ, ਕੰਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ' ਵਰਗੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੋਣ ਲੱਗੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਕੰਬਣੀ ਛੇੜੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਮੁੜ ਮੁੜ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਏਗੀ।

ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ

ਅਹਿਦ

ਤੋੜ ਦਿਆਂਗੇ ਲਹੂ ਪੀਣੀਆਂ ਜੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਫੇਰ ਦਿਆਂਗੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਹਰ ਔਕੜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਮੁਸਕਾਵਾਂਗੇ ਹੜ ਦੇ ਵਾਂਗ ਰੋੜ ਦਿਆਂਗੇ ਰੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਬੂਠੇ ਧਰਮ ਤੇ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਨੂੰ ਛੱਡਾਂਗੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਹਿ ਲਵਾਂਗੇ ਸਭਨਾਂ ਟੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਲਗਰਾਂ ਕਿਰਤ ਅਸਾਡੀ ਨੇ ਜੋ ਕੱਢੀਆਂ ਨੇ ਸੂਤਣ ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗੇ ਵਿਹਲੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਸਾਵਾਂ ਅਸੀਂ ਦੁਆਵਾਂਗੇ ਮੁੱਲ ਮੁੜਕੇ ਦਾ ਮੁੱਢੋਂ ਪੁੱਟ ਦਿਆਂਗੇ ਰੋਕਾਂ ਤੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਰ ਸੰਸੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾ ਕੇ ਛੱਡਾਂਗੇ ਤ੍ਰੈ-ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਆਪੂੰ ਲੜ ਕੇ ਖੂਨੋ ਖੂਨ ਨਾ ਹੋਵਾਂਗੇ ਨਹੀਂ ਸਹਾਂਗੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਵਸੀਅਤ

ਮੇਰੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਨਾ ਰੋਇਓ, ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਬਚਾਇਓ। ਮੇਰੇ ਲਹੂ ਦਾ ਕੇਸਰ ਰੇਤੇ 'ਚ ਨਾ ਰਲਾਇਓ।

ਮੇਰੀ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੀ? ਬਸ ਬੁਰ ਸਰਕੜੇ ਦਾ ਆਹਾਂ ਦਾ ਸੇਕ ਕਾਫ਼ੀ ਤੀਲੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਨਾ ਲਾਇਓ।

ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਇਕੇਰਾਂ, ਜਦ ਜਦ ਢਲੇਗਾ ਸੂਰਜ ਕਣ-ਕਣ ਮੇਰਾ ਜਲਾਇਓ।

ਵਲਗਣ 'ਚ ਕੈਦ ਹੋਣਾ, ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ ਮੁਆਫ਼ਕ, ਯਾਰਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਅਰਥੀ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਜਲਾਇਓ।

ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਮੌਤ ਤਾਈਂ, ਆਉਂਦੇ ਬੜੇ ਚੁਗਾਰੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੈ ਪੰਥ ਬਿਖੜਾ ਓਸੇ ਹੀ ਰਾਹ ਲਿਜਾਇਓ।

ਬੁਝਾਰਤ

ਇੱਕ ਜਣੇ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਗੁਆਚੀ ਭਲਕੇ ਚੇਤਾ ਆਵੇਗਾ ਜਦ ਉਹ ਖਾਲੀ ਖੀਸੇ ਤਾਈਂ ਟੋਹੇਗਾ ਉਲਟਾਵੇਗਾ

ਉਹ ਕੋਸੇਗਾ ਕਦੇ ਸੀਰੀ ਨੂੰ, ਕਦੇ ਪਾਲੀ ਨੂੰ ਝਾੜੇਗਾ ਸਿਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਉੱਤੇ ਕਦੇ ਲਾਲੀਆਂ ਤਾੜੇਗਾ ਜੇਬ ਕਤਰਿਆਂ ਤਾਈਂ ਵੀ ਉਹ ਸੌ ਸੌ ਗਾਲ੍ਹ ਸੁਣਾਏਗਾ ਜਦ ਉਹ ਖਾਲੀ ਖੀਸੇ ਤਾਈਂ....

ਫਿਰ ਉਹ ਖੋਹੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਟੇਵਾ ਪਾਂਡੇ ਤੋਂ ਲਗਵਾਏਗਾ ਸਾੜ੍ਹ-ਸਤੀ ਦਾ ਗੋੜ ਕਹਿ ਪਾਂਡਾ, ਕਰਮ-ਗੋੜ ਪਾਏਗਾ ਉਹੀ ਕਰਮ-ਗੋੜ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਗ-ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਿਖਲਾਵੇਗਾ ਜਦ ਉਹ ਖਾਲੀ ਖੀਸੇ ਤਾਈਂ....

ਫਿਰ ਉਹ ਖੋਹੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਭਾਲਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਜਾਵੇਗਾ ਉੱਥੋਂ ਹੀ ਉਹ ਲੈ ਕੁਝ ਸੰਸੇ, ਸੱਖਣੀ ਰੂਹ ਮੁੜ ਆਵੇਗਾ ਕਰਜ਼ ਦਾ ਕੋੜਾ ਉਸ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਜਦ ਲਾਸਾਂ ਉਭਰਾਵੇਗਾ ਤਦ ਲਾਸਾਂ ਦੀ ਚੀਸ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਚੋਰ ਦਾ ਚੇਤਾ ਆਵੇਗਾ ਜਦ ਉਹ ਖਾਲੀ ਖੀਸੇ ਤਾਈਂ ਟੋਹੇਗਾ ਉਲਟਾਵੇਗਾ

Man has Become Money

- Black Feeling

We in the penitentiary
Are being tortured and tormented
Slowly distorted and tormented
Our lives a high commodity
An article of human trade
We be the new Amerikkkan slave
The prison system a common era
Privatized by tyrannical orgies
The future for us, jail or morgues
Warehoused, stocked and shipped
Fed enough to live another day
Worked to death to earn slave-wage pay
Convicts are the Amerikkkan dream
We're the crust of their pie
Their creamy apple filling is mortified
A billion dollar industry
Can't say stocks and bonds aren't invested
Before implementing their plan, it was fool-proof tested
We have become the U.S.A.'s foundation
On which the economy stands
They confine, condemn, and reach no demands
Bob Barker knows
His toiletries tell no lies
We have become gold in disguise
Treated like cattle
Branded with numbers, that's how
We be the new mad bulls and cows
Soon to be auctioned off
Shipped over seas
To third world countries to build penitentiaries
In Penn-Cell-Veinia
This is where it all started
The USA's first capitalizer
Off the jailhouse market.

.ਗਜ਼ਲ/-ਸੁਹਿੰਦਰ ਬੀਰ

(1)
ਹਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਭਰ ਦਵੀਂ ਸ਼ਾਇਰ!
ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਕਦਾ ਤੇ ਜੀਣ ਜੋਗਾ ਕਰ ਦਵੀਂ ਸ਼ਾਇਰ!

ਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਹਾਂ ਵਿਛਾ ਬੈਠੇ, ਅਸੀਂ ਜੋ ਅਗਨ ਇਹ ਤਾਰਾਂ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਤ ਕਰਕੇ ਮਹਿਕਦੇ ਫੁੱਲ ਧਰ ਦਵੀਂ ਸ਼ਾਇਰ!

ਬਿਗਾਨੀ ਆਸ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਫੈਲਾ ਕੇ ਝੋਲ ਜੋ ਆਪਣੀ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੋਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਿਜ਼ਕ ਰੱਜਵਾਂ ਭਰ ਦਵੀਂ ਸ਼ਾਇਰ!

ਬਹੁਤ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਹੋਏ ਨੇ, ਅਹਿਲਕਾਰ ਹੁਣ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਕਲ ਤੋਂ ਪਰਦੇ, ਉਲਾਂਭੇ ਕਰ ਦਵੀਂ ਸ਼ਾਇਰ!

ਸੜਕ ਤੇ ਗੰਗਦੇ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਜੂਨ ਦਾ ਵੀ ਵਰ ਦਵੀਂ ਸ਼ਾਇਰ!

ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਜੋ ਆਪਣੀ ਹੈਕੜ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੁੱਬ ਰਹੇ ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਦਵੀਂ ਸ਼ਾਇਰ!

ਗਏ ਬਨਵਾਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਯਾਰ ਮੇਰੇ ਦੂਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਤਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜੀਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਦਵੀਂ ਸ਼ਾਇਰ!

ਬਿਹੁਤ ਖੁਸ਼ਕੀ ਮਨਾਂ 'ਚ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ
ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜ਼ਰਾ-ਮਾਸਾ, ਨਮੀ ਤੂੰ ਭਰ ਦਵੀਂ ਸ਼ਾਇਰ!

(2)
ਹਵਾ ਬਦਲੀ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ, ਰਤਾ-ਮਾਸਾ ਬਦਲ ਤੂੰ ਵੀ!
ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਹੋ ਜਾ, ਮਿਲਾ ਕੇ ਕਦਮ ਚਲ ਤੂੰ ਵੀ!

ਹਵਾ ਹੈ ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ, ਨਹੀਂ ਇਕਸਾਰ ਇਹ ਵਗਦੀ
ਇਕਹਿਰੇ ਰੁਖ ਕਿਉਂ ਤੁਰਦਾ, ਹਵਾ ਦੇ ਸੰਗ ਰਲ ਤੂੰ ਵੀ!

ਹਵਾ ਦੇ ਬਦਲ ਜਾਵਣ 'ਤੇ, ਸ਼ਖ਼ਸ ਨੇ ਝੁਰਦੇ ਵੇਖੇ
ਨਿਰਾਲੀ ਤੋਰ ਇਸ ਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਜਲ ਤੂੰ ਵੀ!

ਜਿਸਮ ਆਪਣੇ ਦੇ ਉਪਰ ਤੂੰ, ਨਵਾਂ ਹੁਣ ਪਹਿਨ ਲੈ ਬਾਣਾ
ਨਹੀਂ ਜੇ ਪਹਿਨਣਾ ਤਾਂ ਬਣ, ਸਮੇਂ ਬੀਤੇ ਦਾ ਪਲ ਤੂੰ ਵੀ!

ਹਵਾ ਨੇ ਬਦਲਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਹਵਾ ਨੂੰ ਬਦਲ ਜਾਵਣ ਦੇ
ਹਵਾ ਸੰਗ ਬਦਲਦੇ ਨਾ ਜੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਲ ਤੂੰ ਵੀ!

ਵਜਾ ਕੇ ਬੰਸਰੀ ਅਪਣੀ, ਹਵਾ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੋਇਆ ਏਂ
ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਤੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਫਿਰ ਆਏਗਾ ਕੱਲ੍ਹ ਤੂੰ ਵੀ!

'ਜਵਾਂ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ, ਹਵਾ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵਣ ਦਾ
ਹਵਾ ਦੇ ਸੰਗ ਬਦਲੀ ਨਾ, ਹਵਾ ਨੂੰ ਪਰ ਬਦਲ ਤੂੰ ਵੀ।

Avon Accounting & Tax Services

Personal Tax Returns (T1) Corporate Tax Returns (T2)
Self Employed GST / Payrolls / ROE
Taxi Business WCB Returns

Tax Planning & Advisory Services
Weekends/Evenings Services also available.

Tel: 403-561-9011
Tel: 403-479-4220
Pandher_2004@yahoo.com or singhh73@gmail.com

ਗੁਰ
ਸ਼ਾਬਦੀ

ਜੀਵਨ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸੁਮੇਲ : ਮੈਡਮ ਕਾਮਾ

ਬਰਿੰਦਰ ਕੌਰ

“ਭਾਰਤੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਮਹਾਂ ਮਾਤਾ” ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਮੈਡਮ ਕਾਮਾ ਦਾ ਜਨਮ 24 ਸਤੰਬਰ 1861 ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਦੇ ਅਮੀਰ ਪਾਰਸੀ ਘਰਾਣੇ 'ਚ ਹੋਇਆ। ਕਾਮਾ ਨੇ ਮੁੱਢਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਅਲੈਗਜ਼ਾਡਰ ਪਾਰਸੀ ਗਰਲਜ਼ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਜਿਗਿਆਸੂ ਕਾਮਾ ਨੇ ਜਲਦ ਹੀ ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਿੱਖ ਲਈ ਲਈਆਂ। 24 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਭੀਖਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਅਮੀਰ ਵਕੀਲ ਕ. ਰੁਸਤਮ ਕਾਮਾ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਜੋ ਕਿ ਰੁਸਤਮ ਕਾਮਾ ਦੀ ਪਿਛਾਖੜੀ ਸੋਚ ਕਾਰਨ ਜਲਦ ਹੀ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ (1896) ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਪਲੇਗ ਫੈਲ ਗਈ ਤੇ ਮੈਡਮ ਕਾਮਾ ਘਰ ਦੀਆਂ ਬੰਦੀਆਂ ਤੋੜ ਪਲੇਗ ਦੇ ਮਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਈ। ਰੋਗੀਆਂ ਦੀ ਅਣੱਥਕ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੇ ਉਹ ਖੁਦ ਵੀ ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ 1901 ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਹ 1902 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਮੁੜਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲੰਡਨ ਦੇ ਹੇਡਨ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਸ਼ਿਆਮਜੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਰਮਾ ਨਾਲ ਹੋਈ।

ਮੈਡਮ ਕਾਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾਦਾ ਭਾਈ ਨਾਰੋਜੀ ਕੋਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਕਾਮਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ-2 ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚਲੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭਲੀਭਾਂਤ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਈ ਉਹ ਗੋਪਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗੋਖਲੇ ਵਾਂਗ ਆਜ਼ਾਦੀ ਰਿਸ-ਰਿਸ ਕੇ ਮੰਗਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਮਿਹਨਤ ਨੇ ਕਾਮਾ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀਵਾਦੀ, ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। 1905 ਤੋਂ 1911 ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨ ਕਾਮਾ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਹ ‘ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ’ ਨਾਂ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਰਹੀ। ਉਹ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਮਾ ਨੇ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ:- “ਮੈਂ ਇਸ ਢੰਗ ਸੰਬੰਧੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਹੁਣ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜੁਲਮ-ਜਬਰ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਅਨੇਕਾਂ ਕਈ ਜਲਾਵਤਨੀ ਦੇ ਫੰਦੇ ਕਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋਣ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਅਮਨ ਭਰਪੂਰ ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਉਪਰ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤਾਂ ਤਾਰਨੀ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ

ਕਿਹੜੀ ਅਜਿਹੀ ਕੌਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਕੀਮਤ ਤਾਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਓ! ਸਾਡਾ ਇਨਕਲਾਬ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਜ ਹੈ। ਕਾਸ਼! ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਛੇਤੀ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇ। ਮੇਰੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਵੇ, ਇਕਮੁੱਠ ਰਹੇ। ਨੌਜੁਆਨੋ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਹੀ ਮੰਗ ਮੰਗਦੀ ਹਾਂ, ਸਵਰਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੱਕ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ, ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖੋ। ਸਾਡਾ ਇਹ ਆਦਰਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਭਾਰਤ, ਭਾਰਤੀਆਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸ ਲਈ ਸਮਰਪਤ ਆਪਣੀਆਂ ਜੋਸ਼ੀਲੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਕਾਮਾ ਇਕ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਤਾ, ਜਰਨਲਿਸਟ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਵਜੋਂ ਯੂਰਪ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਬਾਜ਼ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਜੋਂ ਮਸਹੂਰ ਹੋ ਗਈ।

“ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਰਦੇ ਤੇ ਇਸਤਰੀਓ! ਇਸ ਧੌਕੇਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਜਬਰਦਸਤ ਵਿਰੋਧ ਕਰੋ। ਆਪਣਾ ਇਰਾਦਾ ਧਾਰਕੇ, ਉਠ ਖੜੋ ਹੋਵੋ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲੋਂ ਕੀ ਮਰ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ?.....

ਉਪਰੋਕਤ ਅਪੀਲ ‘ਦਾ ਇੰਡੀਅਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ’ ਅੰਕ ‘ਚ ਛਪੀ ਜਿਸਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਭੜਕ ਗਈ ਤੇ ਨੌਜੁਆਨ ਮੁਟਿਆਰ ਕਾਮਾ ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸਨੂੰ ਲੰਡਨ ਛੱਡ ਕੇ ਪੈਰਿਸ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਤੇ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁਕ-ਛਿਪ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ। ਅਗਸਤ 1907 ਵਿਚ ਸਟੁੱਟਗਾਰਡ (ਜਰਮਨੀ) ਵਿਚ ਹੋਈ ‘ਦੂਜੀ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ’ ਵਿਚ ਡੈਲੀਗੇਟ ਵਜੋਂ ਕਾਮਾ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਰਾਣਾ ਨਾਲ ਭਾਗ ਲਿਆ ਜੋ ਕਿ ਗੁਲਾਮ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਬਣੀ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਕਾਮਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਰਵਾਨਿਆ ਕੋਲੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗੀ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਕੌਮੀ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਯੂਰਪ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਆਗੂ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਆਗੂ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਚ ਉਪਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਲਹਿਰਾਇਆ ਸੀ।

ਪੈਰਿਸ ਵਿਚ ਮੈਡਮ ਕਾਮਾ ਰੂਸੀ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੀ ਸਾਥੀ ਬਣ ਗਈ ਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ। ਮਿਖਾਇਲ ਪਾਬਲੋਵਿਚ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ “ਮੈਡਮ ਕਾਮਾ ਰੂਸੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ 1905 ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਸੰਬੰਧੀ ਬੜੀ ਹੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਮਾਰਕਸੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਵੀ ਕੀਤਾ। (ਇਨਕਲਾਬੀ ਪ੍ਰਛਾਵੇਂ ਚੋਂ)

ਪੈਰਿਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕਾਮਾ ਜਿਵੇਂ-2 ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਸਫਲਤਾ

ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੀ ਗਈ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰਪੱਕ ਹੁੰਦੀ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਹੋਰ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਜੁੱਟ ਗਈ। ਰੋਜ਼ਾ ਲਕਸ਼ਮਬਰਗ, ਅਗਸਤ ਬੇਬਲ, ਕਾਰਲ ਲਿਬਕੋਨਚਿਤ ਤੇ ਹਾਈਡਮੈਨ ਆਦਿ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਕਾਮਾ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਦਿਖਾਇਆ।

ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਗੁਲਾਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਰਾਜ ਲਈ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਭਾਰਤੀ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਜੁਝਾਰੂ ਕਾਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਕਬਾਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਲਈ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਖਿੱਝ ਗਈ ਤੇ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੈਡਮ ਕਾਮਾ ਉਸਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ, ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਫ ਮਨਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲਗਾਤਾਰ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੇ ਮੈਡਮ ਕਾਮਾ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਵਾਪਸ ਭਾਰਤ ਮੁੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ 1935 'ਚ 74 ਸਾਲਾ

ਮੈਡਮ ਕਾਮਾ ਨੂੰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੇਸ (ਬਿਮਾਰ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ) ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲ ਗਈ। ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਲੰਬੀ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮਹਾਨ ਸੰਗਰਾਮਣ 12 ਅਗਸਤ 1936 ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਈ।

ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਮਹਾਨ ਸੰਗਰਾਮਣ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ, ਕਰੁਥਾਨੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਨਵੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ 'ਚ ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਅਰਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਬਚਨ ਬਹਾੜ

ਅੰਟਿਲਾ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਦੀ ਹਿੱਕ 'ਚ ਖੁੱਭਿਆ ਤੀਰ ਜਿਸਦੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਨੋਕ ਵਿੱਚ ਦਫਨ ਨੇ ਝੁੱਗੀਆਂ ਦੇ ਹਾਉਕੇ ਸਤਾਈ ਮੰਜ਼ਲੇ ਉਸਾਰ ਵਿੱਚ ਚਿਣੀਆਂ ਕਰੋੜਾਂ ਹਸਰਤਾਂ ਤਿੰਨ ਹੈਲੀਪੈਡ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੱਡਾਰੋੜੀ ਵਿੱਚ ਉਤਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗਿਰਝਾਂ ਲਈ

ਅੰਟਿਲਾ ਖੁਦਗਰਜੀ ਦੀ ਧੁੰਦ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਲਾਟ ਸੱਤਾ ਦਾ ਧੂਆਂ ਹਵਸ ਦਾ ਲਾਵਾ

ਅੰਟਿਲਾ

(ਅੰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਮਹਿਲ)

ਅੰਟਿਲਾ ਤੇਰੇ ਗ਼ਰਦੇ ਗੁਬਾਰ ਤੋਂ ਡਰਕੇ ਝਾੜ ਲਏ ਬ੍ਰਿਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤੇ ਤੇਰੇ ਸੇਕ ਨਾਲ ਪਿਘਲ ਗਈ ਬਰਫ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਤੇਰੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਨੇ ਨਿਗਲ ਲਈਆਂ ਰੇਤ ਪਈਆਂ ਪੈੜਾਂ

ਤੇਰੇ ਸ਼ੋਰ ਤੋਂ ਭੈਅ ਖਾਂਦੀਆਂ ਅਛੂਤ ਸ਼ਾਂਤ ਵਾਦੀਆਂ ਤੇਰੀ ਹਵਸ ਨੇ ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਸੱਜਰੀਆਂ ਕਲੀਆਂ ਨੂੰ

ਤੇਰੀ ਉਚਾਈ ਨੇ ਘੋਲ ਦਿੱਤੀ ਜ਼ਹਿਰ ਪੂਰੇ ਖ਼ਲਾਅ ਅੰਦਰ ਤੇਰੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨੇ ਡੀਕ ਲਈ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਦੀ ਨਿਰਮਲਤਾ

ਨਦੀਆਂ ਪੀ ਕੇ ਵੀ ਬੁਝੀ ਨਾਂ ਤੇਰੀ ਪਿਆਸ ਜੰਗਲ ਡਕਾਰ ਕੇ ਵੀ ਮਿਟੀ ਨਾਂ ਤੇਰੀ ਭੁੱਖ

ਯਾਦ ਰੱਖ ਤੂੰ ਕਿੰਨਾਂ ਵੀ ਅੰਬਰ 'ਚ ਫੈਲ ਕਿੰਨਾਂ ਵੀ ਧਰਤੀ 'ਚ ਉਤਰ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕੇਂਗਾ ਆਪੇ ਬਾਲੀ ਅੱਗ ਤੋਂ

ਇਹ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਭਾਫ਼ ਬਣਿਆ ਹੈ ਤੇਰੇ ਖੌਲਦੇ ਲਾਵੇ ਨਾਲ ਫਿਰ ਵਰ੍ਹੇਗਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਖੇਤ ਖਲਿਆਣਾਂ ਵਿੱਚ

ਅਸਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਤੇਰੀ ਧੁੰਦਲੀ ਹਕੂਮਤ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਦਾ ਬੁੱਲਾ ਫਿਰ ਦਸਤਕ ਦੇਵੇਗਾ ਮਸੂਮ ਝੁੱਗੀਆਂ ਦੇ ਦਰ ਉੱਤੇ

ਤੇਰੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਡੂੰਘਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਦਰਦ ਦਾ ਪਤਾਲ ਤੇਰੀ ਛੱਤ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਉੱਚਾ ਹੈ ਸਾਡਾ ਸੱਤਵਾਂ ਅਕਾਸ਼

ਤੇਰੀ ਹੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਰਾਖ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ ਤੇਰਾ ਪਸਾਰ ਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਉਗਣਗੇ ਕੁਕਨੂਸ ਇੱਕ ਦਿਨ

ਅੰਟਿਲਾ ਸਚਮੁਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੌਲਤ ਦੇ ਚੁੰਧਿਆਰੇ ਦਾ ਅੰਟਿਲਾ ਇੱਕ ਫੋੜਾ ਮੁਲਕ ਦੀ ਹਥੇਲੀ ਤੇ

ਸਲਾਨਾ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ 12 ਮਈ ਨੂੰ

ਬਰੈਂਪਟਨ/ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਝੰਡ
ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਦੇ
ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੋਨਿਆਂ 'ਚ ਆਪਣੇ
ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਯਾਦ
ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ
ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸਾਖੀ
ਦੀ ਬੜੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ ਜਿਸ
ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ
ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਇਕ
ਅਜਿਹੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਕਸਿਤ
ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ
ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ
ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ
ਬਿਜਨੈਸਮੈਨ ਸਕਾਈਡੋਮ ਗਰੁੱਪ ਆਫ
ਕੰਪਨੀਜ਼ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੈਰੂ
ਹਰ ਸਾਲ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਪੂਰੇ ਚਾਅ
ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ
ਵਾਰ ਵੀ ਉਹ ਇਹ ਰੋਣਕਾਂ ਭਰਪੂਰ ਮੇਲਾ
ਆਪਣੀ ਫਰਮ ਸਕਾਈਡੋਮ ਗਰੁੱਪ ਆਫ
ਕੰਪਨੀਜ਼ ਦੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਅਮਿਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ
210, ਰੱਦਰ ਫੋਰਡ, ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ
ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ 12 ਮਈ, 2013 ਦਿਨ
ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ
4.00 ਵਜੇ ਤੀਕ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਥੇ
ਇਹ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਸਾਲ
ਪੰਜਾਬ ਜਾ ਕੇ ਉੱਥੇ ਗਰੀਬ ਲੜਕੀਆਂ
ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਮਾਨ ਦੀ
ਅਤੇ ਮਾਇਕ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ
ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡਾਂ
ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਮਾਇਕ-ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ
ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਲਈ
ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਕੂਲਾਂ
ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜਵੰਦ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ
ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ
ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਵਿਸਾਖੀ
ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਵੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ
ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣ, ਬਿਜਨੈਸਮੈਨ,
ਵਿਦਵਾਨ, ਲੇਖਕ ਤੇ ਗਾਇਕ-ਕਲਾਕਾਰ

ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਗਾਹਕਾਂ
ਦੇ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ ਵਾਂਗ
ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਕਈ ਲੱਕੀ-ਡਰਾਅ ਕੱਢੇ
ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਗਿਫਟ
ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਪਹਿਲਾ ਲੱਕੀ-ਡਰਾਅ
ਠੀਕ 12 ਵਜੇ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਫਿਰ
ਅੱਧੇ-ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਇਹ ਡਰਾਅ
ਪਤਵੰਤੇ-ਸੱਜਣਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ
ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ-ਗਾਇਕ ਜੱਸੀ ਪੰਜਲ
ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪਣੀ
ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੀ ਗਾਇਕੀ ਰਾਹੀਂ ਮੇਲੀਆਂ ਦਾ
ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਗੇ। ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰ
ਵੀ ਜੇ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਆਈਟਮ ਪੇਸ਼
ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਂ
ਸਕਾਈਡੋਮ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ
'ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
ਇਸ ਮੌਕੇ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਜਲੇਬੀਆਂ,
ਪਕੌੜੇ, ਛੋਲੇ, ਪੂਰੀਆਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਮੇਲੇ
ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ
ਜਾਏਗੀ। ਸਾਰੇ ਗਾਹਕਾਂ, ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕਾਂ,
ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ
ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਠੀਕ 12 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚਣ
ਤੇ ਮੇਲੇ ਦੀ ਰੋਣਕ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਮੋਹ
ਭਰਿਆ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਧੇਰੇ
ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 905-874-
9878 ਜਾਂ 416-305-9878 'ਤੇ
ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

GILL

Truck & Trailer Repair
& Mobile Service

Inderjit Gill
Heavy Duty Truck
& Trailer Mechanic

Tel: 905.458.3455
Fax: 905.458.3456
Cell: 416.312.4707

3 Alfred Kuehne Blvd.,
Brampton, Ontario
L6T 4K3

www.gilltruckrepair.com

OPEN 7 DAYS
A WEEK

Tri-City

Professional Realty Inc. Brokerage

"Aiming Straight With
Honesty and Integrity"

Since 1987 on Full Time Basis

Paul Dosanjh
Sales Representative

Dir: 416.254.7573
Off.: 905.793.5777
Email: pdosanjh2005@yahoo.com

CENTUM®

E Z Mortgage Group Inc.

All your financial needs.

- private loans .debt consolidation.
- self employment. secured line of credit.
- business loan. bad credit no problem.

1st, 2nd & 3d Mortgages get approved

Brokerage Licence #2105

Cell: 416-625-3352

hs_7matharu@yahoo.ca,

Fax: 905-676-8018

Website: www.centum.ca/ezmortgage
7050-14A Bramalea Road Mississauga, ON L5S 1T1

HARJIT SINGH

Mortgage consultant
Lic#M08007991

Pro-People Arts Project Media Group

"To create self-awareness in our community so that we will elude
obscurity, devote to unwavering symbolism, and become sponged
into a society that benefits us as a whole"

"Demand Identity" and we will become an effective futuristic society.

ਸ਼ਬਦਾਂਜਲੀ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ

ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਹੱਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੀ। ਉਹ ਹਰੇਕ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕੋਨੇ ਤੱਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗਾਂ ਉਪਰ ਛਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਿਥੇ ਵੀ ਲੋਕ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਹਿੱਸੇ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਉਭਾਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਲਈ ਰਾਹ ਦਰਸਾਵੇ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ। ਇਸ ਲਈ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਸੈਂਟਰ #126,7536-130 ਸਟਰੀਟ ਸਰ੍ਹੀ ਵਿਖੇ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਿੰਦਰ ਸਵੈਚ ਨੇ ਸਟੇਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਰੁਪਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਅਗ਼ਾਜ਼ ਹੋਇਆ। ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਬੈਂਸ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਉੱਪਰ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹਾਲੇ ਛੋਟੇ ਹੀ ਸਨ ਤਾਂ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਵੀ ਇੱਕ ਸਨ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵੱਡੇ ਹੋਕੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦੀ ਫੋਟੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਦੇ ਸਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੇ ਸਾਕੇ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਤੇ ਬਹੁਤ ਢੂੰਘੀ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਖੁਦ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ

ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਘਰ ਲੈ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਮਿਆ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਲਖਵੀਰ ਖੁਨ ਖੁਨ ਨੇ ਵੀ ਇਸਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਟੀ ਵੀ ਹੋਸਟ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ ਨੇ ਵੀ ਬੋਲਦਿਆਂ ਇਹ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਜਾਹਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਮਾਡਲ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਮਾਡਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਵੀ ਹੁਣ ਘੱਟ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ਇੰਦਰਜੀਤ ਧਾਮੀ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਮ, ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੋਰਪਾਲ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਗੀਤ "ਉਠੋ ਨੌਜਵਾਨੋ ਯੁੱਗ ਸੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀਤੇ" ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਨੋਟ ਦੇ ਦੋਹੇ ਅਤੇ ਬਾਈ ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ ਵੱਲੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੋਰਪਾਲ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ "ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਭਰੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਸੀ" ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਹਰਭਜਨ ਚੀਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਮਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ਸ਼ੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ 'ਤੇ ਕੈਪੀਟਲ ਪਨਿਸ਼ਮੈਂਟ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਲੀਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਮਾਪਤੀ ਸਮੇਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਉਣ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਭਨੇ ਮਿਲਕੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਭੋਜਨ ਛਕਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

-ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ

ਸੰਪਾਦਕ ਮੰਡਲ (ਆਨਰੇਰੀ)

ਦਵਿੰਦਰ ਤੂਰ	ਬਾਈ ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ
ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘੂ, ਵਿੰਨੀਪੇਗ ਮਾਨੀਟੋਬਾ
ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ	ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ	ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ
ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ	ਬੀ. ਸਿੰਘ
ਮਾਸਟਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	akashdeep.1064@gmail.com
ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਕੈਲਗਰੀ, ਅਲਬਰਟਾ	

Rush Lube Inc.

Complete Truck Repairs & Truck Wash with Drive Thru Truck Services

Jaskaranjit Singh (Jas)

32 Rutherford Road South
Brampton, ON L6W 3J1
Tel: 905.453.6344
Fax: 905.456.2065
Email: rushlube@hotmail.com

avenue OPTICAL

Vijay K. Sharma
Licensed Optician & Contact Lens Filter

200 County Court Blvd
Unit A1
Brampton, ON L6W 4K7

905.454.1277
info@avenueoptical.ca

www.avenueoptical.ca

Ideal Acupuncture CLINIC

Vijay K. Sharma
MD (ACU) OAAATCM, WNMF

200 County Court Blvd
Unit A1
Brampton, ON L6W 4K7
Tel: 905.454.1277

HomeLife/Superstars
Real Estate Ltd., Brokerage
Each office is independently owned and operated

- * Residential
- * Commercial
- * Investment

Off: 905.792.7800
Fax: 905.792.9092
2565 Steeles Ave. E. Unit 11
Brampton, ON L6T 4L6
Email: sliddar@hotmail.com

Sukhdev Singh Liddar
Sales Representative
Cell: 416.274.1146